

Stichting Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur
Te Maastricht

Jaarraport 2021

INHOUDSOPGAVE JAARVERSLAG

<u>Inhoud</u>	<u>Pagina</u>
1. Bestuursverslag	3
2. Overzicht tentoonstellingen en activiteiten 2021	14
3. Tentoonstellingen en programma's	15
4. Events en activiteiten	22
5. Educatie	25
6. Publiek & Inclusie	27
7. Prestatieoverzicht	30
8. Exploitatiebegroting & financiële positie	33
9. Raad van Toezicht, directie en medewerkers	35
10. Bijlage publiciteitsuitingen	39
11. Jaarrekening	59

1. BESTUURSVERSLAG

Algemeen

Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur, is een internationaal georiënteerde presentatie-instelling waar hedendaagse kunst in de breedste zin van het woord wordt onderzocht door middel van tentoonstellingen, workshops, publicaties en een rijk publieks- en educatieprogramma. Marres is gevestigd in een historisch woonhuis in Maastricht en onderscheidt zich van andere presentatie-instellingen voor hedendaagse kunst door zijn interdisciplinaire focus op de werking van de zintuigen, de taal van het lichaam en de nadruk op ervaring. Met deze focus viert Marres de diversiteit van de kunstproductie, biedt het makers de kans om hun praktijk wezenlijk te verdiepen en slaat het huis een brug tussen de hedendaagse kunst en alledaagse ervaring.

Corona

2021 is het tweede jaar dat in het teken stond van het Covid-19 virus, dat veel van het openbare leven stillegde en ook bij Marres diepe groeven trok. Door de lockdowns en andere beperkende maatregelen werd de planning van Marres steeds op de proef gesteld en moesten tal van activiteiten worden uitgesteld of afgelast. Door het reisverbod werd de voortgang van bestaande projecten en de ontwikkeling van nieuwe projecten ernstig bemoeilijkt. Tentoonstellingen konden slechts zeer beperkt publiek ontvangen. Een ervan moest het zelfs zonder publiek stellen. Door de vele koerswijzigingen, nieuwe begrotingen, plannen B, C en D, het als geïsoleerd ervaren thuiswerken en de ziekte zelf werd de moraal van het team opnieuw erg op de proef gesteld.

Toch zag Marres ook dit jaar mogelijkheden om creatief te navigeren. Met langere sluitingen in het vooruitzicht verbeterde Marres een aantal processen achter de schermen. De organisatie werd opnieuw ingericht, BHV en sociale hygiëne cursussen werden opgefrist, receptiemedewerkers kregen andere werkzaamheden, het ticketing systeem werd aangepakt en er werd hard gewerkt aan de online aanwezigheid van Marres. Ook smeedde Marres duurzame samenwerkingsverbanden in Maastricht, Limburg en Europa. Ten slotte zag Marres ook kans om zijn bezoekers op alternatieve wijze te bedienen. Er werden nieuwe wandelingen gelanceerd, projecten in de tuin gestart en de Onzichtbare Collectie werd uitgebreid. Toen in het late voorjaar winkels wel open mochten maar musea niet, opende Marres als winkel.

Marres had zich in zijn vierjarenplan de ambitie gesteld om in de komende periode een zakelijk leider aan te stellen om de organisatie te verstevigen en een kleine verbouwing te begeleiden die de toegankelijkheid van Marres zou vergroten. Een slechts gedeeltelijke toekenning van het ministerie van OCenW en een door corona verslechterd uitzicht op fondsgelden noopten Marres om de verbouwing uit te stellen. Desalniettemin zag Marres kans vorm te geven aan zijn ambitie om de organisatie te verstevigen door een junior medewerker de kans te geven zich te gaan scholen tot zakelijk leider. Zij is in een driejarig programma gestapt waarin ze met behulp van een aantal cursussen en coaching van de directeur en zijn netwerk gestaag werkt aan een nieuw profiel. In 2021 kon zij al direct aan de slag met de financiën van Marres. Ook werden dit jaar de eerste voorbereidingen getroffen voor de inrichting van een extramurale ruimte voor groepsbezoeken.

Prestatienormen

Marres heeft dit jaar voor een deel aan de prestatienormen van het ministerie van OCenW kunnen voldoen. Door handig in te spelen op de actualiteit realiseerde het team meer projecten dan het zich had voorgenoemen. Ook zag Marres zijn bezoekersaantal op social media en facebook fiks vermeerderen. Het aantal Marres' volgers op Facebook en Instagram stegen met respectievelijk 13 en 21% ten opzichte van 2020. De live bezoekersaantallen zijn echter, met name door de sluiting van tentoonstellingen en het uitblijven van bovenregionaal publiek, achtergebleven bij de schattingen in de prognose.

In 2021 heeft Marres 4.331 bezoekers (in 2020: 13.688) ontvangen, deels in huis, deels online en een derde deel bij projecten op locatie. 1.115 hiervan waren leerlingen van het voortgezet onderwijs, 270 leerlingen in het primair onderwijs en 442 studenten uit het hoger onderwijs.

Door het uitstellen van projecten als gevolg van hoog ziekteverzuim en plotselinge lockdown aan het einde van het jaar heeft Marres een overschot behaald. Het overschot, evenals de reserve uit 2020 bestemd voor de uitgestelde tentoonstelling *Kolkata: Run in the Alley* (najaar 2022), wordt meegenomen in bestemmingsreserves voor 2022 die worden aangewend om projecten, die zich in een vergevorderd stadium van voorbereiding bevinden te realiseren.

Projecten

De achtste editie van de met Z33 gecoproduceerde tentoonstelling *Currents* die in 2020 werd opgebouwd, moest zonder bezoekers te mogen ontvangen in februari sluiten. De hierop volgende tentoonstelling *Intimate Geographies*, stond klaar in maart maar mocht pas in juni open voor publiek. Marres besloot de tentoonstelling, die aanvankelijk tot 7 juni zou hebben plaatsgevonden, te verlengen tot in augustus, om liefhebbers de kans te gunnen de tentoonstelling te zien. Hiervoor werd het in de zomer geplande project *Kolkata: Run in the Alley* voor de tweede keer verdaagd door reisbeperkingen, ditmaal naar het najaar van 2022. Aan het einde van de zomer organiseerde Marres zijn eerste performance festival *ROOMS* dat gericht is op nieuwe makers en nieuwe paden in de performance kunst. In oktober opende Marres *History's Footnote*, samengesteld door de Zuid-Afrikaanse curator Khanyisile Mbongwa. De laatste tentoonstelling van het jaar werd het van vorig jaar uitgestelde project *Codex Subpartum* dat opende op 18 december maar helaas een dag later weer moest sluiten. Ten slotte zijn in dit jaar ook alle voorbereidingen getroffen voor de coproductie *Currents #9: Mother(Land)* die in het begin van 2022 in Z33 zal plaatsvinden.

Activiteiten en Events

De Covid-19 crisis dwong culturele instellingen om een behoorlijk deel van de projecten op de gezamenlijke jaaragenda af te lasten. In het vroege voorjaar lastte Marres de opening, sponsordiners en het feest af die traditiegetrouw tijdens de Tefaf worden georganiseerd. Direct daarna besloot het bestuur van de Museumnacht de ieder jaar zo succesrijke nacht te verzetten naar oktober 2021. Ook de opening van het culturele seizoen met het nieuwe festival MAAS! werd afgelast. Ten slotte moest Marres veel makers van de kunstacademie en de Toneelacademie die in vorige jaren kleine producties kwamen maken weigeren. Als gevolg van corona werden op twee na alle avondsessies van de workshop serie *Training the Senses* afgelast. Groepsevenementen, vriendenbijeenkomsten, boekpresentaties en buurtborrels werden allemaal geschrapt.

Alternatief programma

Om bezoekers tijdens de lockdowns te kunnen bedienen ontwikkelde Marres een reeks activiteiten. Zo werd een nieuwe quarantainepagina aangeboden op de website, er werden films gemaakt van de tentoonstelling die geen bezoek konden ontvangen, openbare interviews online gehouden, podcasts en wandelingen aangeboden en een boekenmarkt en online performances georganiseerd. Ook werd veel energie gestoken in een nieuwe cahierbundel van Marres *Sensing Art, Training the Body*, die in oktober verscheen. Ten slotte draaide Marres in de zomer een pilotprogramma met *De Onzichtbare Collectie* om bezoekers van Marres een veilige plek buitenshuis te bieden om ervaringen te delen. *De Onzichtbare Collectie* bestaat uit een reeks audiofragmenten waarin mensen over hun favoriete kunstwerken vertellen. Voor de pilot installeerde Marres een wifi punt en plaatste het bankjes in de tuin voorzien van QR-codes die luisteraars naar de verhalen leidden. Marres trof ook voorzieningen in het ijshuisje achter in de tuin. De pilot liet zien dat met een meer structurele opknappbeurt het huisje en de arena achter in de tuin de druk op het pand van Marres kunnen verlichten. Dat zou Marres helpen om een veilige plek buiten het pand te ontwikkelen indien er weer nieuwe corona

maatregelen zullen komen. Ook kan Marres daarmee beter voldoen aan de toenemende vraag van schoolgroepen. Voor 2022 ligt er een aanvraag bij de Gemeente Maastricht om met nieuwe investeringen in de tuin en het ijshuisje een extramurale tentoonstellings- en workshopruimte te maken.

Educatie

Door de maatregelen tegen corona en de diverse lockdowns zijn er minder schoolgroepen ontvangen dan gepland. Toch werd er met allerlei aanbod voor scholen, ontvangst van groepen en ontwikkeling van workshops nog 1827 leerlingen op primair, middelbaar en beroepsonderwijs bereikt. Marres verzorgde samen met Kaleidoscoop het programma *Boost Your Talent* voor jongeren afkomstig uit het AZC in Maastricht. Met Stichting de Vrolijkheid ontwikkelde het een programma gewijd aan het uitwisselen van beelden met jonge vluchtelingen uit het AZC te Heerlen. De afdeling educatie ontwikkelde verder een programma voor het jaarlijkse festival Rondje Cultuur met de Bernard Lievegoedschool. Voor het honours programma van de Universiteit Maastricht coachte Marres een premiumteam van vijf studenten van uiteenlopende vakgebieden die onder de noemer Sensory Mapping ideeën voor een programma in de tuin ontwikkelden.

De coronasluiting bood ook ruimte om nieuwe ideeën te ontwikkelen en bestaande programma's te verdiepen. Voor het jongerenprogramma *Marres Extended* werd dit jaar een tweejarig project gestart met de Jan van Eyck Academie die vanaf begin 2022 met steun van Fonds21, KannunikSalden en de Sint Clemens Stichting zal plaatsvinden. Ook werd Marres partner van de Universiteit Maastricht in het met een Comenius Grant gefinancierd onderzoek *Senses-based Learning* en het door Erasmus+ gefinancierde educatieve uitwisselingsprogramma *SenseSquared* waarin wordt samengewerkt met vijf Europese partners. Beide programma's hebben een looptijd van drie jaar. Ten slotte breidde Marres dit jaar ook zijn educatieve netwerk in Limburg uit. De educatieafdeling werkte samen met Lokaal C (cultuurbemiddelaar in Noord-Limburg), van Bommel van Dam (Venlo) en Odapark (Venray) in Noord-Limburg en met De Domijnen (Sittard) en PIT (Heerlen) in Zuid-Limburg.

Talentontwikkeling

Het project *Currents* is een euregionaal talentontwikkelingsprogramma van Marres en Z33 (Hasselt, België) voor jonge kunstenaars en curatoren in Zuid-Nederland, België en Duitsland. Marres en Z33 werken voor *Currents* nauw samen met twaalf kunstacademies in de Euregio Zuid-Nederland, België en Noordrijn-Westfalen en met partners zoals Kunstpodium T (Tilburg), FLACC (Genk, BE), het Mondriaan Fonds en het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie. Het programma vormde inmiddels al voor meer dan honderd jonge kunstenaars een eerste kennismaking met de professionele kunstwereld.

De opening van *Currents #8: And Me, Streams of You* viel samen met de tweede lockdown en werd zeven weken later zonder publiek te kunnen ontvangen ook weer gesloten. Online werd een alternatief programma ontwikkeld om het publiek deelgenoot te maken van het werk van de kunstenaars. *Currents #9: Mother(Land)* werd in 2021 in de steigers gezet en zal in het begin van 2022 in Z33 plaatsvinden.

Zoals in het vierjarenplan stond aangekondigd realiseerde Marres zijn ambitie om ook talentontwikkeling in de podiumkunsten een plaats te geven in Marres. Onder grote aandacht organiseerde het huis de eerste editie van zijn performancefestival *ROOMS* in september 2021.

(Nieuw) Publiek

De pandemie drukte een groot stempel op het publieksbereik van 2021, zowel in aantallen als in aanpak van de publiciteit. De helft van het jaar was Marres gesloten voor publiek. De afnemende bezoekersaantallen worden niet alleen veroorzaakt door de sluiting maar ook door veranderend publieksgedrag. Met name publiek vanuit de Randstad bleef weg. Hetzelfde gold voor de landelijke media. Dit had tot gevolg dat Marres minder zichtbaar

was voor kunstliefhebbers buiten de provincie Limburg. De digitaal afgenomen enquêtes die bezoekers krijgen na afloop van hun bezoek, bevestigden dit gegeven.

Marres' online aanwezigheid was in 2021 door de gedeeltelijke sluiting van extra belang. De groei die Marres doormaakte op Instagram en Facebook en de grote aandacht (impressies) die onlineadvertenties en agenda's opleverden onderstreept dit. De website ontving in 2021 82.841 unieke bezoekers.

Marres' laagdrempelige publieksbegeleiding met zijn focus op de zintuigen biedt (anders dan een meer theoretische aanpak) een eenvoudige route naar doelgroepen die hun weg naar de kunst niet zo gemakkelijk kunnen vinden. Diversiteit en inclusie zijn hierdoor een vanzelfsprekend thema op de brainstormagenda van Marres. Ook voert Marres regelmatig gesprekken met adviseurs en werkt het samen met instellingen die zijn netwerk op dit gebied verbreden. In 2021 organiseerde Marres een reeks interne brainstorms over inclusie en diversiteit. Een van de uitkomsten van de discussies was om twee klankbordgroepen op te richten, de een voor tentoonstellingen en projecten, de ander voor educatie. Het doel hiervan is om beter inzicht te krijgen in de aantrekkelijkheid van programma's van Marres voor verschillende doelgroepen. Met de feedback van klankbordgroepen kan Marres de keuze voor onderwerpen, de vormgeving en communicatie beter toespitsen. In 2022 krijgen deze klankbordgroepen hun eerste bijeenkomsten.

Een tweede uitkomst is dat Marres zich graag inzet voor kwetsbare groepen (eenzame ouderen, asielzoekers, mensen die in armoede leven) in de regio. Marres bestendigt hiervoor de samenwerking met diverse sociaal-maatschappelijke organisaties die zich hierop richten. In samenwerking met Stichting met je Hart die zich inzet voor eenzame ouderen werd een reeks stamtafelgesprekken gevoerd met ouderen. Marres organiseerde bovendien trainingen voor vrijwilligers van deze stichting om verhalen met ouderen op te nemen voor de Onzichtbare Collectie. Met Stichting de Vrolijkheid, die zich wijdt aan kunstprojecten en workshops in asielzoekerscentra, werden projecten met asielzoekers in Heerlen ontwikkeld. Met Kaleidoscoop die zich inzet voor cultuureducatie werd een project met jongeren uit het AZC in Maastricht georganiseerd. Met Cultuurmakers, een sociaal initiatief van de gemeente Maastricht, werd een aantal events georganiseerd waarin leerlingen in contact werden gebracht met ouderen.

Marres werd dit jaar voor het eerst sponsor van Quiet Community, een platform dat mensen in armoede kansen geeft om naar plekken toe te gaan of ervaringen te hebben die voor hen anders onbereikbaar zijn. Marres organiseert hiervoor bijeenkomsten, geeft gratis toegang tot tentoonstellingen en stelt zintuigengidsen ter beschikking. Ook heeft Marres via het bestuur van Museumnacht gezorgd voor de verspreiding van gratis tickets voor die nacht onder deelnemers van de Quiet Community. Marres was tevens sponsor van de Nederlandse vrijwilligersorganisatie Stichting de Zonnebloem, aan wiens leden Marres gratis toegang tot de tentoonstelling ter beschikking stelde.

Voor de tentoonstellingen, zoals met name *History's Footnote* werd via uitingen en de netwerken van de kunstenaars nieuwe doelgroepen bereikt. Ook voerden we adviesgesprekken met vertegenwoordigers van de LHBTIQ+ gemeenschap en diversiteitsexperts over het meer inclusief en divers maken van het Marres programma.

Voor meer informatie zie hiervoor ook het hoofdstuk over codes.

Ondernemerschap en relatiebeheer

Net als in 2020 werkte Marres samen met Voordekunst aan een strategie voor een doorlopende werving van nieuwe Vrienden. De abonnementen en tegenprestaties zijn onder de loep genomen en aangescherpt. Dit levert elke maand een aantal nieuwe leden op die Marres aan zich bindt door middel van een jaarlijkse Vriendenborrel, previews en een digitaal Vriendenjournaal. Tegenover de nieuwe aanmeldingen zijn er ook vrienden

die als gevolg van de coronacrisis besloten niet te verlengen. Het totale aantal betalende Vrienden aan het einde van 2021 stond op 96.

Samenwerkingen

Marres werkte ook dit jaar met veel partijen samen. Partners verrijken projecten met expertise en ideeën en vergroten het effect ervan. Ook andersom wordt op Marres vaak een beroep gedaan om expertise te delen en de schaal van projecten te vergroten. Voor het Training the Senses programma werden dit jaar ideeën en expertise uitgewisseld met collega instellingen iii (Den Haag) en Worm (Rotterdam). Op het gebied van projecten met jongeren deelde dit jaar Marres expertise met de Jan van Eyckacademie, zodat het de slagkracht en uitstraling van het programma Extended kan vergroten. Met Stichting de Vrolijkheid werkt Marres samen om nieuwe doelgroepen te bereiken. Op het gebied van onderzoek is Marres een kleine speler die regelmatig wordt uitgenodigd om wetenschappelijk onderzoek van praktische toepassingen te voorzien. Met name Marres' focus op de zintuigen is aantrekkelijk voor universitair onderzoek. Dit jaar bereide Marres zich voor als partner bij drie wetenschappelijke onderzoeken. Twee hiervan zijn inmiddels gehonoreerd. Beide onderzoeken richten zich op de toepassing van zintuigelijke kennis in het onderwijs. SenseSquared is een met Europese gelden gefinancierd project met partners in België, Portugal en Denemarken, Sense-based Learning is een Comenius project waarin Marres nauw samenwerkt met de Universiteit Maastricht. Een derde onderzoek naar Making Sense of Data (UM) wacht op finale goedkeuring van de NWA. Voor de realisatie van tentoonstellingen werkt Marres in de regel samen met partijen die collecties en expertise leveren, of op andere manieren de tentoonstelling kunnen faciliteren of programma's willen delen. Bij *History's Footnote* konden kunstenaars mede dankzij de residencies in Stiftung Künstlerdorf Schöppingen nieuw werk voor de tentoonstelling maken. Bij *Codex Subpartum* was Museum Sztuki een onmisbare partner voor het lenen van stukken en advies over de bouw van de tentoonstelling. Op het gebied van talentontwikkeling werkt Marres elk jaar met een aantal duurzame partners. Voor de tentoonstelling *Currents* is Z33 in Hasselt een vaste coproducent. Bij FASHIONCLASH gaat het om een samenwerking rondom hun festival. De Toneelacademie is een partner voor het project ROOMS.

Marres breidde ten slotte dit jaar zijn netwerk uit in Noord-Limburg met Platform C, Museum van Bommel van Dam en Odapark voor het ontwikkelen van gezamenlijke educatieprojecten.

Marres zat dit jaar opnieuw in het bestuur van de stichting Cultuur in Maastricht (CiM), een samenwerkingsverband tussen alle Maastrichtse professionele cultuurinstellingen.

Financiële paragraaf

Per 1 januari werd de administratie van Marres overgedragen aan administratiekantoor Ozcar. In de zomer werd ook gewisseld van accountant. Na jarenlange samenwerking met Koenen en Co werd de overstap gemaakt naar Berghout+ MAS.

Stichting Marres heeft een roerig jaar achter de rug waarin de financiën steeds moesten worden bijgesteld als gevolg van de steeds veranderende maatregelen met betrekking tot corona. Het onvoorspelbare verloop van Covid-19 en de coronamaatregelen leidde tot het verzoek van het ministerie van OCW om de begroting halverwege 2021 bij te stellen in het zogenaamde corona addendum. De aanpassing was belangrijk voor Marres; niet alleen om een correctie aan te brengen vanwege de Covid-19 maatregelen, maar ook om de begroting aan te passen aan het subsidiebedrag dat door OCW voor zijn vierjarenplan was toegekend. Door de sluiting van de eerste vijf maanden van het jaar was de begroting in het corona addendum fiks lager dan de eerder ingediende begroting.

Baten

De totale baten (€975.088) kwamen hoger uit dan de conservatieve begroting van het corona addendum (€874.818). Marres rekende op tegenvallende publieksinkomsten en afnemende inkomsten van fondsen. Er werd bovendien slechts een half jaar pacht betaald door het restaurant dat de eerste helft van 2021 gesloten bleef. De aanvullende bijdrage van het Ministerie van OCW compenseerde deze tegenvallende inkomsten deels. Ook stegen de inkomsten als gevolg van de heropenstelling in de tweede helft van het jaar.

Lasten

Het uitstel en soms afstel van activiteiten die tot uitdrukking kwamen in lagere verblijfkosten, drukwerk, advertenties en overige publiciteitskosten leidden tot een afname van de totale activiteitenlasten, die in 2021 €359.360 bedroegen (corona addendum: €379.928). Marres ontwikkelde een aantal alternatieve projecten die in de plaats kwamen van de uitgestelde projecten en tentoonstelling, waardoor een deel van het bespaarde bedrag alsnog is uitgegeven, vooral aan honoraria en productiekosten.

De gerealiseerde beheerlasten materieel van €211.173 tonen geen bijzondere afwijking ten opzichte van het corona addendum (€221.444). De beheerlasten personeel van €354.286 (corona addendum: € 273.446) laten een toename zien, hetgeen wordt verklaard door kosten van toename in uren en/of loonsverhoging voor een aantal medewerkers en uitval door ziekte van een medewerker die niet in het addendum zijn opgenomen.

Het ten slotte gerealiseerde exploitatieresultaat over boekjaar 2021 van €49.454 is het onverwachte resultaat van een reeks ziektegevallen en de coronamaatregelen aan het einde van het jaar. Door de toenemende ziektegevallen moest Marres een aantal projecten zoals de vernieuwing van de website en de verduurzaming van de buitenruimte uitstellen tot 2022. De besparingen zullen in het komende jaar worden aangewend om de uitgestelde projecten alsnog te realiseren. Andere besparingen waren het gevolg van het vanaf eind november als gevolg van de lockdown afgelasten van alle avondactiviteiten en vervolgens ook de sluiting van de laatste tentoonstelling van het jaar.

Marres neemt €45.000 van het exploitatieresultaat op in twee bestemmingsreserves. De eerste reserve is in de jaarrekening te vinden onder de kop Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling en betreft investeringen die Marres nodig heeft om wendbaarder te zijn bij een eventuele volgende crisis. Het gaat hier om de uitbreiding van de website (€20.000) en het herinrichten van de tuin voor extramurale programma's (€10.000). De voorbereidingen voor deze investeringen zijn reeds in 2021 getroffen. De tweede reservering wordt getroffen voor de Collectiebundel van *Currents* (€15.000) die ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan in 2022 wordt geproduceerd. Het opnemen van reserves is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat geplande projecten ook inderdaad doorgang kunnen vinden.

De €80.000 die Marres reeds in 2020 van OCW heeft ontvangen en die toen middels een resultaatbestemming in het bestemmingsfonds OCW Covid-19 werd geplaatst wordt, zoals in het corona addendum aangekondigd, als reserve op de balans verantwoord en op die manier meegenomen naar 2022 ten behoeve van de opnieuw uitgestelde tentoonstelling *Kolkata: Run in the Alley*. Deze reserve is op de jaarrekening terug te vinden als Bestemmingsreserve uitgestelde activiteiten.

Het positieve exploitatieresultaat versterkt de financiële positie d.w.z. het eigen vermogen van Marres. Er is in het verleden een beperkte buffer opgebouwd voor het opvangen van eventuele tegenvallers in de bedrijfsvoering. Door het positieve

exploitatieresultaat 2021 zijn de algemene reserve alsmede de liquiditeitspositie van de rechtspersoon verbeterd. Mede door de toenemende onzekerheid die over de hele linie leidt tot hogere kosten (energie, lonen en onzekerheid over haalbaarheid activiteiten) achten we het belangrijk om Marres iets minder afhankelijk te maken van schommelingen.

Beleid bij tegenvallende inkomsten

Marres' praktijk kent een aantal financiële risico's. Tentoonstellingen kunnen minder inkomsten genereren dan begroot, omdat bijvoorbeeld bezoekersaantallen tegenvallen of fondsen minder bijdragen. Ook zijn er soms tegenvallers door zieke medewerkers, gebreken aan het huis of andere onverwachte kosten, waarvoor Marres weinig reserves heeft kunnen opbouwen. Marres gaat hier op twee manieren mee om. De meest kostbare tentoonstellingen worden aan het begin van het jaar gepland om zo eventuele tegenvallers later in het jaar te kunnen opvangen. Voorts bevat elke tentoonstellingsbegroting posten die geschrapt of toegevoegd kunnen worden, mocht de jaarbegroting dat verlangen c.q. mogelijk maken.

Raad van Toezicht en bestuur

Marres gebruikt de Governance Code Cultuur als leidraad bij zijn bestuurlijke organisatie. Het huis heeft een Raad van Toezicht en een met dagelijks bestuur belaste directeur-bestuurder. De laatste is in 2013 benoemd en heeft een contract voor onbepaalde tijd. Hij legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht over de artistieke, organisatorische en financiële stand van zaken. De leden van de Raad worden benoemd voor een termijn van maximaal vier jaar, die eenmaal kan worden verlengd met nog eens vier jaar. Ze worden benoemd op grond van specifieke profielen, waardoor zij een algemene kennis van zaken verbinden met individuele expertise en netwerk op het gebied van de hedendaagse beeldende kunst, fondsenwerving, financiën, communicatie, regelgeving en human resources. Een van de leden fungeert als vertrouwenspersoon voor de medewerkers van Marres. De Raad vergadert in de regel minimaal elk kwartaal en overlegt voorafgaand aan de vergadering samen zonder de directeur-bestuurder. Daarnaast vindt ook tussendoor overleg plaats over specifieke onderwerpen tussen de directeur en een of meer leden van de Raad van Toezicht.

De Raad vergaderde in 2021 formeel vier keer, waarvan drie keer online. Daarnaast vonden een aantal gesprekken plaats tussen de directeur en individuele leden over onder meer de wijziging van boekhouder en accountant en de invulling van de codes. Net als in de voorgaande jaren organiseerde de Raad een zelfevaluatie alsook een evaluerend gesprek met de directeur.

De Raad van Toezicht bestond in 2021 uit:

Nelleke Barning, Voorzitter	(Datum van aantreden: 01-10-2020)
Noor van Putte	(Datum van aantreden: 01-06-2015)
Roberto Lanckohr, Vice-Voorzitter	(Datum van aantreden: 01-06-2016)
Laurie Cluitmans	(Datum van aantreden: 01-01-2017)
Hans Bongartz	(Datum van aantreden: 01-10-2017)
Arsine Nazarian	(Datum van aantreden: 13-03-2019)

Hoofd- en nevenfuncties leden van de Raad van Toezicht van Marres in 2021 waren:

Nelleke Barning (voorzitter)

- DSM, Vice President Global Communications & External Affairs Nutrition

Geen nevenfuncties.

Noor van Putte

- Eigenaar 100% Noor

Geen nevenfuncties

Roberto Lanckohr (vice-voorzitter)

- ING Adviseur Zakelijk Maastricht – Sittard

Nevenfuncties:

- Voorzitter RVT Stichting Derma Zuid BV
- Voorzitter Stichting Golf & Humor Foundation
- Bestuurder Stichting Administratie Kantoor Nicole Nulens

Laurie Cluitmans:

- Conservator Hedendaagse Kunst bij het Centraal Museum Utrecht
- Lid invitatiecommissie Amsterdam Art Weekend
- Freelance criticus

Nevenfuncties:

- Adviseur Reflectiegroep van Middelheimmuseum in Antwerpen
- Lid Adviescommissie Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte Gemeente Utrecht

Hans Bongartz

- Managing Director bij LichtBlick SE

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Commissarissen Greenchoice

Arsine Nazarian

- Teamleider Betrokken Samenleving, Oranje Fonds

Nevenfuncties:

- Adviseur Art Utrecht

Rooster aan-/ en aftreden

Raad van Toezicht Marres - Rooster van aan- en aftreden						
Naam	M/V	Geboortejaar	Functie	Datum van aantreden	Einde eerste termijn	Einde tweede termijn
Nelleke Barning	V	1969	Voorzitter	01-10-2020	01-04-2024	01-04-2028
Noor van Putte	V	1965	Lid	01-06-2015	01-06-2019	01-06-2023
Roberto Lanckohr	M	1969	Lid	01-06-2016	01-06-2020	01-06-2024
Laurie Cluitmans	V	1984	Lid	01-01-2017	01-01-2021	01-01-2025
Hans Bongartz	M	1968	Lid	01-10-2017	01-10-2021	01-10-2025
Arsine Nazarian	V	1979	Lid	13-03-2019	13-03-2023	13-03-2027

Team

Net als in voorgaande jaren organiseerde het team van Marres in 2021 tweemaandelijks sessies waarin het functioneren van het team, de filosofie van Marres en nieuwe tentoonstellingen werden besproken. Een van de uitkomsten is dat Marres klankbordgroepen gaat inrichten om meer feedback en advies te krijgen over zijn programma. Met oog op het welbevinden van medewerkers, zzp-ers en vrijwilligers ontwikkelde Marres ook een anonieme enquête. De resultaten hiervan worden verwacht in het voorjaar van 2022. In mei, juni en in november organiseerde Marres

trainingsbijeenkomsten voor het freelance-educatieteam, om de zzp'ers meer te betrekken bij de organisatie. De trainingsbijeenkomsten voor vrijwilligers moesten helaas beide vanwege corona maatregelen worden afgelast.

Vertrouwenspersoon grensoverschrijdend gedrag

In 2021 is de productie leider van Marres gestart aan de training Fair Care, die georganiseerd wordt door belangenbehartiger van presentatie instellingen De Zaak Nu en trainingsinstituut Wilde Kastanje. In deze training staan gesprekvoering, herkennen van signalen en het waarborgen van het gedragsprotocol centraal. De training wordt in 2022 afgerond.

De voorzitter van de Raad van Toezicht, Nelleke Barning, is dit jaar op verzoek van het team benoemd tot vertrouwenspersoon. Daarnaast is Marres in 2021 samen met de Jan van Eyck Academie de zoektocht naar een externe vertrouwenspersoon gestart.

Codes

Mede als gevolg van de kritische noten over de thema's inclusie en diversiteit die de Raad voor Cultuur in zijn advies formuleerde, heeft Marres zijn koers aangescherpt om deze thema's beter te borgen. De directeur voerde een reeks gesprekken met leden van de Raad van Toezicht over het volgen van de codes, waarbij nieuwe inzichten worden gedeeld en ook eventuele knelpunten worden besproken. In de nieuwe koers wordt gericht invulling gegeven aan de betekenis van inclusie en diversiteit in de Limburgse samenleving (in specifiek in relatie tot de demografische samenstelling en issues die er spelen). Ook wordt het in samenhang bekeken met andere aandachtspunten voor het welzijn en de duurzaamheid van de organisatie in een veranderende samenleving. Hieronder een korte samenvatting.

Cultural Governance

Marres volgt de regels van de Code Cultural Governance en past de acht principes toe. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in de wijze waarop de stichting zijn verantwoordelijkheden heeft vormgegeven. De directeur houdt elk kwartaal een vergadering met de Raad van Toezicht, er is een directiestatuut, en zowel het functioneren van de directeur als de RvT worden met regelmaat geëvalueerd. Contactmomenten tussen directeur en staf zijn regelmatig en volgen een vast stramien. Er is een wekelijkse teamvergadering en er zijn wekelijkse bila's. Ook is er iedere twee maanden een brainstorm waarin allerhande zaken geagendeerd kunnen worden door team of directeur. Voorbeelden van onderwerpen zijn: (omgaan met) werkdruk; communicatie tussen teamleden; taakverdeling en samenwerking. Omgaan met (on)gewenst gedrag was een belangrijk onderwerp dat dit jaar aan de agenda werd toegevoegd. Er werd hier uitgebreid in de staf over gesproken en een teamlid kreeg een training om vertrouwenspersoon te worden. Naar aanleiding van de gesprekken werd een addendum over gedragsregels toegevoegd aan de contracten.

Dit jaar vond een uitgebreide zelfevaluatie plaats door de Raad van Toezicht o.l.v. een externe procesbegeleider, waarin o.a. aandacht besteed werd aan de samenstelling en taakverdeling in de Raad van Toezicht, en een risico-inventarisatie werd gemaakt. Met betrekking tot dit laatste onderwerp zal in 2022 een uitgebreidere notitie verschijnen.

Fair Pay

Marres won dit jaar advies in over de loonontwikkeling van de medewerkers op basis van de richtlijn van het 'functie- en loongebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst'. Eventuele mutaties in de lonen zullen voortaan aan de hand van dit advies plaatsvinden. Medewerkers en vrijwilligers werken aan de hand van contracten waarin hun rechten en taken staan opgesomd. Voor stagiair(e)s ondertekent Marres de contracten opgesteld door hun opleidingen. Marres betaalt in de regel een vaste vergoeding voor stagiaires en verplicht zich ook tot een coaching traject. Marres werkt veel met zzp'ers, bijvoorbeeld voor de assistentie bij educatie, communicatie, tentoonstellingsbouw- en registratie. Zij

verdienen conform de richtlijnen honorarium zzp'ers. Hetzelfde geldt voor gastcuratoren. Van medewerkers educatie wordt een verklaring van goed gedrag (VOG) opgevraagd. Kunstenaars die werk tonen in Marres worden volgens de richtlijn van het Mondriaan Fonds betaald en tekenen een contract. Afspraken over gelijke behandeling, transparantie en het voorkomen van ongewenst gedrag vormen onderdeel van de contracten van Marres.

Inclusie en diversiteit: Programma, publiek, personeel en partners

Culturele diversiteit en inclusie zijn blijvende aandachtspunten voor Marres. Dit jaar werden een aantal nieuwe samenwerkingen gestart met instellingen en initiatieven die Marres helpen om meer inclusief te werk te gaan. Dat geldt voor het inhoudelijke programma, de manier waarop dat wordt uitgevoerd alsook voor het werven van medewerkers en vrijwilligers. De grootste stap maakt Marres echter met het werven van nieuw publiek. Marres heeft zich via de ondertekening van het Provinciale Charter Diversiteit verplicht tot een streven naar een breed publiek, waarin de diversiteit van de Limburgse populatie wordt weerspiegeld en extra aandacht is voor kwetsbare groepen. In dit kader verzorgde Marres samen met Kaleidoscoop het programma *Boost Your Talent* voor jongeren afkomstig uit het AZC in Maastricht. Met Stichting de Vrolijkheid ontwikkelde het een programma gewijd aan het uitwisselen van beeldverhalen met jonge vluchtelingen uit het AZC te Heerlen. Ondersteund door het fonds Cultuurmakers Maastricht en Fonds Cultuur Participatie nodigde Marres dit jaar groepen (eenzame) ouderen, mensen met een bi-culturele achtergrond en leerlingen van het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs uit om te luisteren naar de verhalen uit *De Onzichtbare Collectie*. Hiervoor werden stamtafels georganiseerd in Marres Kitchen waaraan gesprekken plaatsvonden over de verhalen en deelnemers vertrouwd werden gemaakt met het verbeelden ervan. Deelnemers werden ook uitgenodigd om nieuwe verhalen te vertellen. In samenwerking met Stichting met je Hart werd hetzelfde gedaan met vrijwilligers in hun bestand.

Marres werd voorts dit jaar sponsor van Quiet Community, een platform dat mensen in armoede in contact brengt met anderen. Marres organiseert hiervoor bijeenkomsten, geeft gratis toegang tot tentoonstellingen en stelt zintuigengidsen ter beschikking. Daarnaast was Marres ook sponsor van de Nederlandse vrijwilligersorganisatie Stichting de Zonnebloem, aan wiens vrijwilligers Marres gratis toegang tot de tentoonstelling ter beschikking stelde.

In het afgelopen jaar werden de vruchten zichtbaar van de reflectie op andersoortige culturele praktijken, geschiedenissen en vocabulaires. De tentoonstelling *History's Footnote*, samengesteld door de Zuid-Afrikaanse curator Khanyisile Mbongwa presenteerde postkoloniale praktijken en verdwenen talen in het werk van met name Afrikaanse kunstenaars. Uitgangspunt hierbij was om het signatuurprogramma van Marres, waarin in en met het huis tentoonstellingen worden gemaakt, te verbinden met nieuwe verhalen en perspectieven die gastcuratoren van buiten meenemen naar Marres.

Marres heeft in het afgelopen jaar ook gewerkt aan het meer divers maken van zijn personeel. De Raad van Toezicht is in 2021 drastisch verjongd en ook is de man-vrouw verhouding gekanteld: er zijn nu vier vrouwen, waaronder de voorzitter, en twee mannen lid van de RvT. Een van de leden van de Raad heeft een bi-culturele achtergrond. Twee jaar geleden is Marres gestart met het SER Diversiteit Platform Limburg waarop alle charterondertekenaars vacatures kunnen delen en werkzoekenden direct kunnen solliciteren. Met hun medewerking werd aan het einde van het jaar een nieuwe baliemedewerker van Antilliaanse afkomst aangetrokken. Verder werden het platform ingezet voor onder andere voor de zoektocht naar podcast makers en vrijwilligers. Ten slotte is met hun hulp een enquête opgesteld om een beeld te krijgen van de diversiteit van het personeelbestand van Marres. De resultaten hiervan worden verwerkt in een rapport in 2022. Voor een meer divers bestand van hosts en vrijwilligers werkte Marres ook samen met podium-24, (COA) en Sociale Zaken Maastricht Heuvelland om plekken in

te zetten voor werkervaring. Uit deze samenwerking zijn 4 nieuwe publieksontvangers voortgevloeid. Naast hen telt de vrijwilligerspool 8 studenten en 10 ouderen.

Marres werkte in 2021 samen met een aantal maatschappelijke partners om zijn inclusiviteits- en diversiteitsstreven te verstevigen. Marres werkte met ouderenorganisaties, zoals Stichting met je Hart en Vier het Leven en vrijwilligersorganisaties zoals de Stichting Zonnebloem om via hun bestanden nieuw publiek te werven en met hen samen een dialoog te ontwikkelen voor dat nieuwe publiek. Voor Extended werkte Marres samen met Stichting de Vrolijkheid en asielzoekerscentra in Heerlen en Maastricht om jongeren uit het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs samen te brengen met leeftijdgenoten uit asielzoekerscentra. Voor een reeks projecten onderzocht Marres samen met de Cultuurmakers Maastricht hoe het groepen die moeilijk toegang hebben tot cultuur kon betrekken bij zijn programma.

Besluit

De Raad van Toezicht is tevreden met de wijze waarop Marres de uitdagingen waarvoor het zich in de Covid-19 crisis gesteld zag, tegemoet trad. Marres heeft opnieuw veel moeten manoeuvreren om met steeds wijzigende plannen en sluitingen zijn zichtbaarheid als publieke instelling en tegelijkertijd de moraal bij het team op peil te kunnen houden. Het is bewonderenswaardig dat dit met een reeks creatieve oplossingen is gelukt. De Raad is ook tevreden over het team dat zich, ondanks alle tegenvallers en frustraties over verloren inspanningen, flexibel en positief heeft opgesteld om de tentoonstellingen die wel doorgingen zo goed mogelijk neer te zetten en het publiek dat wel in de gelegenheid was om Marres te bezoeken zo goed mogelijk te bedienen.

Na het advies van de Raad voor Cultuur en de ervaring van twee jaar van corona, heeft Marres zich bezonnen op zijn programma en mogelijkheden binnen een nieuwe werkelijkheid die zich naar verwachting pas aan het einde van het voorjaar van 2022 zal kunnen ontvouwen. In deze werkelijkheid zal Marres een wendbaarder programma aanbieden waarin naast tentoonstellingen ook kortere activiteiten zullen worden ontwikkeld. In het team krijgt de behoefte aan een zakelijk leider verder vorm door middel van de opleiding van iemand uit eigen gelederen. De Raad van Toezicht heeft het volste vertrouwen dat Marres op deze manier een weg kiest die het in staat zal stellen om zich te kunnen richten op zijn kerntaken: het begeleiden van jonge kunstenaars en curatoren in hun talentontwikkeling, het openen van nieuwe vergezichten voor kunst- en museumprofessionals, het creëren van nieuw discours, het faciliteren van nieuwe richtingen in het werk van kunstenaars, het scheppen van een internationale omgeving en netwerk voor Nederlandse kunstenaars en professionals en wat hierin verdisconteerd ligt en misschien wel het allerbelangrijkste: het mogelijk maken van de productie van kunst.

De ondersteuning door het Ministerie van OCW, de gemeente Maastricht, de Provincie Limburg, maar ook de private fondsen en een steeds veranderend publiek is daarbij essentieel, niet alleen voor Marres' eigen toekomst, maar ook voor het gevarieerde aanbod van de internationale hedendaagse kunst in Nederland.

Tot slot wil ik hier graag namens het Marres team en de Raad van Toezicht grote dank uitspreken aan alle samenwerkende instellingen, kunstenaars, zzp-ers, fondsen en overheden die ons hielpen onze plannen in dit moeilijke jaar te verwezenlijken.

Valentijn Byvanck
Directeur-bestuurder

2. OVERZICHT tentoonstellingen en activiteiten Marres 2021

17-12-2020 /31-01	<i>Currents #8: And Me, Streams of You</i>	
02-01 t/m 30-01	Les vooropleiding Vazom	Online
14-01	Fasos Universiteit	Online
26-01 t/m 04-02	Sophianum CKV les	Online
09-02	Premium studenten	Online
12-02	Performance Daniel Vorthuys - Currents #8	Online
26/27-02	Fashionclash Festival Livestream	Online
06-03/15-08	<i>Intimate Geographies</i>	
16-03	Training vrijwilligers Stichting met je Hart	
17-03	Premium studenten presentaties	Online
20-03/18-12	Marres Extended	
01-04	Educatie programma HKU online les	Online
06-04	Onzichtbare Collectie Porta Mosana	Online
02-05	Openbaar interview <i>Intimate Geographies</i>	Online
18-05	Marres winkel voor hedendaagse cultuur geopend	
03-06/17-06	Educatie training Porta Mosana college	Exter
08-06	Rondleiding Sint Maartens College	
09-06	Online-presentatie Cultuurmakers Maastricht	Online
10-06/15-08	Zomer in Marres & Onzichtbare collectie	
17-06	Training art based learning	
24-06	Stamtafel gesprek met Stichting met je Hart	
26-06	Eindpresentatie Marres Extended #1	
23-06	Booklaunch Elements publicatie	Exter
23-06/31-08	<i>Elements</i>	
21-08/22-08	Marres Book Fair	
04-09/05-09	<i>Rooms Performance festival</i>	
15-09	Sophianum college CKV dag	Extern
16-09	OC Porta Mosana	Extern
25-09	Training the Senses: The body as a score	Extern
26-09	Launch Maastricht Tracks David Helbich	
30-09	Radical love dinner door Khanyisile Mbongwa	
02-10/28-11	<i>History's Footnote</i>	
09-10	Influencer Tour in Marres: <i>History's Footnote</i>	
22-10	Museumnacht Art Appetizer	
27-10	Training the Senses: Modes of Imagination	Extern
05-11	Rondleiding studenten Universiteit	
16-11 /19-11	Bezoek Bernardlievegoed	
25-11	Bezoek Studenten Vista College	
26-11	Bezoek Graafhuyncollege	
26-11/ 31-12	Christa van der Meer/Fashionclash in de tuin van Marres	
18-12/6-2-22	<i>Codex Subpartum</i>	

3. TENTOONSTELLINGEN EN PROGRAMMA'S

1. Currents #8: And Me, Streams of You 17 dec 2020 - 31 jan 2021

Tentoonstelling

In de achtste editie van *Currents* brachten de jonge curatoren Helena Julian en Tim Hollander onder de titel *And Me, Streams of You* werken van 14 recent afgestudeerde kunstenaars uit België, Zuidwest-Duitsland en Zuidoost-Nederland samen. Er waren poëtische werken in textiel, kritische interventies met taal, een tentachtige installatie die onderdak bood aan schilderwerken en tekeningen en installaties die door het huis zwierven. De werken hadden met elkaar gemeen dat ze zich richtten op de persoonlijke leefwereld van de kunstenaars. Sommigen van hen, zoals Karen Zimmermann, verwerkten hun persoonlijke ervaringen in een multi-channel video-installatie over de wereld en anderen deden dat andersom, bijvoorbeeld door mythologische verhalen in een eigen hedendaagse context te zetten (María Morales Arango) of belichten de invloed van taalsystemen op hun eigen identiteit (Manon Clement).

Corona

De coronapandemie had een grote invloed op de aanloop en receptie van de tentoonstelling. De maatregelen maakten een rondgang van curatoren langs de academies onmogelijk. Marres moest hierdoor voor het eerst sinds de start van *Currents* in 2013 gebruikmaken van een (gerichte) open call. Omdat veel eindexamententoonstellingen werden uit- of afgesteld, kregen op deze manier afstuderende kunstenaars alsnog de mogelijkheid om hun werk aan de curatoren te presenteren. Ook het talentontwikkelingstraject zag er anders uit dan in andere jaren. Zo vonden de jaarlijkse netwerk- en trainingsdagen online plaats. Het geplande performanceprogramma moest worden afgelast. De performance van Daniel Vorthuys kon echter online doorgang vinden. Ook maakte Marres samen met de curatoren een videoregistratie van de tentoonstelling en deelde van elke kunstenaar een (video)portret op *social media*.

De residenties bij *Currents* partner FLACC (Genk, BE) konden door de coronapandemie niet plaatsvinden. In plaats hiervan stelde FLACC een online programma samen waarin de kunstenaars individuele gesprekken voerden met een aantal curatoren (speciaal geselecteerd op de praktijk van de desbetreffende kunstenaars). Ook was er online coaching over fondsen in Nederland en België en op het schrijven van aanvragen.

Daags voor de opening van de tentoonstelling werden alle musea gesloten. Omdat er in januari geen uitzicht was op het einde van de lockdown en verplichtingen wachtten voor de volgende tentoonstelling, besloot Marres *Currents* af te bouwen voordat er bezoekers mochten worden toegelaten.

Ondanks dat *Currents #8: And Me, Streams of You* nooit open is geweest voor publiek, zijn er wel een aantal lovende kritieken verschenen van Metropolis M, Tubelight, Trendbeheer, Hart Magazine en Mister Motley.

De tentoonstelling vormde onderdeel van de langlopende serie *Currents*, die door Marres en Z33 wordt geproduceerd.

Gegevens:

Titel: *Currents #8: And Me, Streams of You*

Data: 17 dec 2020 - 31 jan 2021

Curator: Helena Julian en Tim Hollander

Kunstenaars: Manon Clement (LUCA, Gent), Günbike Erdemir (KASK, Gent), Puck Kroon (St Joost, Breda), María Morales Arango (LUCA, Brussel),

Anthony Ngoya (La Cambre, Brussel), Hilde Onis (KASK, Gent), Marios Pavlou (Kunsthochschule für Medien, Keulen), Hannah Sakai & Maria Smit (Werkplaats Typografie, Arnhem), Wilf Speller & Nilz Källgren (Dutch Art Institute, Arnhem), Daniel Vorthuys (ArtEZ, Arnhem), Eugen Wist (Städelschule, Frankfurt), Karen Zimmermann (Kunsthochschule für Medien, Keulen).

Publicatie: Cahier

Grafische vormgeving cahier en alle uitingen: Hannah Sakai & Maria Smit

Fotografie tentoonstelling: Gert-Jan van Rooij

Nieuwe werken: 4

Partners: Z33 (Hasselt, BE), FLACC (Genk, BE)

Extra inkomsten: Z33

Bezoekersaantal (vanaf 1 januari 2021): 0

2. Intimate Geographies: Charbel-joseph H. Boutros en Stéphanie Saadé **6 maart 2021 - 15 augustus 2021**

Tentoonstelling

Onder invloed van de coronapandemie is het begrip 'thuis' volledig ontwricht: het kantoor, de studio, de winkels, de musea, de restaurants en de cafés nodigen zichzelf symbolisch of virtueel uit in onze huizen. Thuis is niet meer de aangename fysieke en mentale ruimte die het vroeger was; het is een plek geworden van eindeloos wachten.

Voor *Intimate Geographies* werd Marres omgetoverd tot een woonhuis voor het kunstenaarskoppel Charbel-joseph H. Boutros en Stéphanie Saadé. In de kamers van Marres vonden de bezoekers een aangelegde tuin vol planten in het voormalige huis van het koppel in Beiroet, een woonkamer met een bank op een merkwaardig golvend tapijt en een eetkamer voorzien van prachtig geborduurde gordijnen. Behalve een woonhuis was *Intimate Geographies* ook een rijke tentoonstelling van werken van de twee kunstenaars. Het werk *The Encounter of the First and Last Particles of Dust* (2020) bestond uit geborduurde gordijnen die in de eetkamer hingen. De gordijnen waren afkomstig uit Saadé's ouderlijke huis. De borduursels representeerden haar reizen door gebieden in Libanon die het einde van de burgeroorlog voor het eerst mogelijk maakte. Boutros' werk *Geography and Abstraction* (Marres, 2021) bestond uit een golvend tapijt dat de gehele woonkamer bedekte. De betonnen buizen onder het tapijt hadden het precieze gewicht van de directeur van de instelling, waarmee Boutros de nadruk legde op de omgeving die het kunstwerk bijzondere betekenis geeft.

De vermenging van huiskamers en kunstwerken verrasten de bezoekers. De kunstenaars hoopten hiermee de complexiteit van het ontwikkelen van tentoonstellingen in een precaire en fragiele kunstwereld bloot te leggen.

Publieksprogramma

Tijdens de duur van de tentoonstelling hebben zes (jonge) acteurs, telkens in koppels, de rol van de kunstenaars aangenomen. Elke donderdag t/m zondag tussen 12:00 en 17:00 leefden zij in het huis dat Boutros en Saadé hadden gecreëerd in Marres. De acteurs aten lunch aan de eettafel, keken een film in de woonkamer of deden een middagdutje in de slaapkamer. Daarnaast voerden ze door de kunstenaars geschreven dialogen met elkaar, bijvoorbeeld over de impact van de economische crisis in Libanon, de verveling van corona en de moeilijkheid om samen deze tentoonstelling te maken. Bezoekers wisten nooit wie ze waar tegen zouden komen en of ze midden in een dialoog zouden binnenvallen of misschien wel een van de acteurs in diepe slaap in bed zouden aantreffen.

In mei vond een online gesprek plaats met de kunstenaars over de tentoonstelling. Geïnteresseerden konden aansluiten via ZOOM. Valentijn Byvanck was moderator van het gesprek.

Corona

Marres mocht zijn deuren pas weer openen op 5 juni. Omdat de maatregelen winkels wel toelieten om open te blijven, opende Marres op 18 mei reeds als winkel, waarbij de tentoonstelling dienstdeed als showroom. *Intimate Geographies*, dat oorspronkelijk van 6 maart tot 23 mei te zien zou zijn, werd verlengd t/m 15 augustus.

Elements

Met *Intimate Geographies* sloot Marres aan bij het project *Elements* waarin hedendaagse kunst- en cultuurinstellingen in Nederlands-Limburg, Belgisch-Limburg en Luik programmeerden rondom een 'element' verbonden aan de regio. De partners maakten een route met stempelkaart. Jessica van Geysel maakte een catalogus van alle tentoonstellingen. De catalogus werd op 23 juni gelanceerd bij de Jan van Eyck Academie. De deelnemers waren naast Marres: Bonnefantenmuseum, Bureau Europa, Jan van Eyck Academie, SCHUNCK, De Domijnen, Z33, FLACC, CIAP en Espace 251 Nord.

Metropolis M schreef een verslag van *Intimate Geographies*.

Gegevens

Curator: Valentijn Byvanck

Kunstenaars: Charbel-joseph H. Boutros, Stéphanie Saadé en Roy Samaha

Acteurs: Lotte Laurens, Romy Moons, Thomas Claessens, Megan de Kruijf, Judith Engelen, Eliane Zwart.

Publicatie: Cahier, en *Elements*, samengesteld door Jessica Gysel, Christoph Miler en Isabel Seiffert en uitgegeven door de Jan van Eyck Academie

Grafische vormgeving cahier en uitingen: Ayumi Higuchi

Fotografie: Gert-Jan van Rooij

Partners: Grey Noise; Galerie Anne Barrault

Nieuwe werken: 4

Extra inkomsten: nvt

Bezoekersaantal: 1085

3.De Onzichtbare Collectie 2021

Project

De Onzichtbare Collectie is een meerjarig project van Marres dat is gewijd aan een online kunstcollectie die je niet kan zien maar wel kunt horen. Het werd in 2018 door Mediamatic Amsterdam ontwikkeld voor slechtzienden die zich met de beschrijvingen van kunstkenners een beeld kunnen vormen van kunstwerken. In 2019 werd Marres partner in *De Onzichtbare Collectie*. Nadat Mediamatic besloot zich op andere projecten te gaan richten, nam Marres het in 2020 over. Tot dan toe werden alleen experts om verhalen gevraagd. Marres leidde interviewers op om kunstverhalen op te nemen van mensen van alle leeftijden en achtergronden. Ook werd een database aangelegd.

De Onzichtbare Collectie kreeg door de pandemie een boost. Het project bood immers een alternatieve kunstbeleving in een tijd waarin musea moesten sluiten en reisbewegingen beperkt waren. In 2021 werd in toenemende mate duidelijk dat mensen moe en eenzaam werden van alle online activiteiten. Ondersteund door

het fonds Cultuurmakers Maastricht en Fonds Cultuur Participatie nodigde Marres dit jaar groepen ouderen, mensen met een bi-culturele achtergrond en leerlingen van het PO en VO uit om te luisteren naar de verhalen uit *De Onzichtbare Collectie*. Hiervoor werden stamtafels georganiseerd in Marres Kitchen waaraan gesprekken plaatsvonden over de verhalen en deelnemers vertrouwd werden gemaakt met het verbeelden ervan. Deelnemers werden ook uitgenodigd om nieuwe verhalen te vertellen.

Voor de volgende fase van het project werd dit jaar de tuin aangepakt. De tuin van Marres werd tijdens corona in toenemende mate een toevluchtsoord voor mensen die een veilige plek weg van de eenzaamheid zochten. Marres deed een pilotproject van juni tot oktober 2021. Er werd een wifi punt geïnstalleerd en met een bijdrage van het fonds Cultuurmakers Maastricht bankjes in de tuin gezet voorzien van QR-codes. Bezoekers konden zo met hun eigen mobiel naar verhalen luisteren. Mede dankzij inspanningen van de Gemeente Maastricht kon Marres ook een begin maken met het opknappen van het ijshuis waar kleine speakers werden geplaatst om een gezamenlijke luisterplek voor (kleine) groepen en mensen zonder mobiele telefoons te maken.

Bij de lockdown aan het einde van het jaar werden weer nieuwe toepassingen voor *De Onzichtbare Collectie* bedacht. Zo is een aanvraag gedaan bij het Herstelfonds Cultuur om de tuin verder toe te rusten op meer bezoekers. Ook werden de voorbereidingen getroffen om in januari 2022 speakers met verhalen in brievenbussen te plaatsen zodat bezoekers een wandeling langs verhalen in de stad kunnen maken.

Gegevens

Curator: Ilse van Lieshout

Interviewers: Esther Baars, Hetty Bartels (vrijwilligers Stichting met je Hart)

Soundengineer: Lonneke Kruisbergen

Podcast maker: Caspar Stalenhoef

Grafische vormgeving cahier en uitingen: Ayumi Higuchi

Fotografie: Gina Siliquini

Partners: Cultuurmakers Maastricht, Stichting met je Hart

Nieuwe verhalen: 30

Extra inkomsten: Cultuurmakers Maastricht

4. ROOMS Performance Festival 4 & 5 september 2021

In zijn vierjarenplan kondigde Marres aan dat het met Fashionclash en de Toneelacademie Maastricht werkte aan een festival voor jonge performers in Maastricht. Het plan ontstond uit de wens om van Marres een ontmoetingsplek van verschillende disciplines te maken. Zo verbreedt Marres zijn eigen netwerk maar ook dat van de makers. Een performancefestival biedt Marres bovendien een manier om het ritme van tentoonstellingen te doorbreken met meer kortdurende events. De coronacrisis veranderde de plannen. Fashionclash besloot de autonomie van zijn eigen festival te bestendigen in een online festival, waarbij Marres faciliterend partner werd. Marres besloot daarmee zijn festival ook los te zingen. Het behield hiervoor wel de samenwerking met de Toneelacademie.

De eerste editie van het festival ROOMS vond plaats in het weekend van 4 en 5 september. Daarbij richtte Marres zich op nieuwe paden, zowel bij jonge talenten als meer gevestigde makers. In de huiselijke kamers van Marres wisselden spannende monologen, dromerige films, intieme dansstukken en bijzondere beeldende kunst elkaar af. Achter de kamerdeuren namen een tiental makers bezoekers twee dagen lang mee op een expeditie naar onontgonnen werelden.

Zoals bij alle projecten schiep Marres in ROOMS een atmosfeer waarin de zeer verschillende makers elkaar leerden kennen. Marres gaf bovendien waar mogelijk aandacht aan de begeleiding van de stukken vooraf, vooral van jonge makers. De bekende theaterfotografe Sanne Peper werd bereid gevonden het festival vast te leggen.

MAAS!

ROOMS maakte oorspronkelijk onderdeel uit van het eerste stadsfestival MAAS! dat gepland stond van 2 t/m 5 september in de binnenstad van Maastricht. Een maand voor de opening moest MAAS! worden afgelast vanwege de dreiging van het coronavirus.

Gegevens

Curator: Valentijn Byvanck

Kunstenaars: Marthe Koning, Boris de Klerk, Marika Meoli, Joost Vrouwenraets, Jaap Scheeren, Toon Teecken, Ika Schwander, Keren Levi, Myra Schouten, Megan de Kruijf en Nina Wilson

Publicatie: festivalgids

Grafische vormgeving uitingen: Ayumi Higuchi

Fotografie: Sanne Peper

Film: Ritchie Productions

Partners: Toneelacademie Maastricht

Nieuwe werken: 6

Bezoekersaantal: 188

5. History's Footnote

2 oktober – 28 november 2021

Tentoonstelling

In *History's Footnote: on Love and Freedom* ontrafelden 11 internationale kunstenaars uit alle windstreken trauma's van raciale, gender-, seksuele en culturele ongelijkheid. De groepstentoonstelling samengesteld door de Zuid-Afrikaanse curator Khanyisile Mbongwa verbond de verhalen van filmmakers, beeldend kunstenaars, zangers en dichters over dekolonisatie, verdwenen taal, collectief verzet en vergeten geschiedenis. De verhalen en werken waren zeer uiteenlopend. De kunstenaar Janáú richtte een kamer in gewijd aan een welkomstritueel in een verdwijnende taal, Géraldine Tobe liet bezoekers kijken naar een film over een tot slaaf gemaakte vanuit een stoel bekrast met data van koloniale gruwelijkheden. Euridice Zaituna Kala presenteerde een archief van vergeten namen en gebeurtenissen in wanden van glas. Eric Magassa maakte een installatie met weelderig gekleurde wanden die dienden als voorportaal naar een nieuwe wereld. Centraal in de getoonde verhalen stond de zoektocht naar liefde en vrijheid, waarbij de geschiedenis fungeerde als voetnoot. 'Zonder vrijheid is er geen liefde mogelijk,' aldus Khanyisile Mbongwa, 'en zonder de liefde geen vrijheid.' *History's Footnote* gaf ruimte aan de vergeten verhalen en bood tegelijkertijd zicht op de emancipatie en bewustwording die nodig zijn voor het scheppen van een betere toekomst.

Publieksprogramma

History's Footnote omvatte een rijk publieksprogramma. Als onderdeel van het werk van de kunstenaar Eric Magassa werden twee billboard campagnes van zijn foto's gelanceerd in het centrum van Maastricht. De kunstenaar Janaú voerde op de opening een ritueel van de Tupi-Guarani Nhandewa uit het Amazonegebied op. Curator Khanyisile Mbongwa organiseerde het *Radical Love Diner* waarin verzamelaars, kunstenaars en curators vrijuit over kunst en macht konden spreken. Om de openheid van het gesprek te bevorderen werden er geen opnames of aantekeningen gemaakt. Het gesprek vormde onderdeel van Mbongwa's Radical

Love programma waarin ook interviews met alle kunstenaars van *History's Footnote* en de directeur van Marres zijn afgenomen. De video interviews zullen op een later tijdstip op de website van Marres geplaatst worden.

Het concert van de muzikant Hymn_self kwam helaas te vervallen omdat het Metropole Orkest (waarmee hij op dat moment door Nederland toerde) het vanwege het Covid virus te risicovol achtte om hem naar Maastricht af te laten reizen.

Door *History's Footnote* werd Khanyisile Mbongwa uitgenodigd voor de eerste van een serie talkshows onder de noemer *Footnotes* van het Zuid-Afrikaanshuis op 16 november 2021. De uitkomst hiervan werd, naast een opname van de talkshow, ook als artikel gepubliceerd op hun website.

Serie

Deze tentoonstelling is onderdeel van een reeks waarin kunstenaars de relaties tussen macht, geschiedenis en onrecht verkennen. Eerdere projecten uit deze serie zijn *The Unwritten* (2014) en *The measure of Our Travelling Feet* (2016).

Gegevens

Curator: Khanyisile Mbongwa

Kunstenaars: Felipe Castelblanco, Nicholas Galanin, Lungiswa Gqunta, Noncedo Gxekwa, Hymn_self, Janaú, Euridice Zaituna Kala, Eric Magassa, Nástio Mosquito, Géraldine Tobe, Kemang Wa Lehulere.

Publicatie: Cahier

Grafische vormgeving cahier en uitingen: Ayumi Higuchi

Fotografie: Gert-Jan van Rooij

Film: Ritchie Productions

Partners: Stiftung Künstlerdorf Schöppingen, Galerie Tschudi

Financiële bijdrage: Mondriaan Fonds, Stiftung Künstlerdorf Schöppingen

Nieuwe werken: 4

Bezoekersaantal: 1810

6. Codex Subpartum

18 december 2021 – 6 februari 2022

Tentoonstelling

De tentoonstelling *Codex Subpartum* was gewijd aan transmutatie: acht klassieke beeldende kunstwerken werden omgezet in acht muziekstukken. Marres presenteerde de acht stukken één voor één, als acht tentoonstellingen of acht delen van een tentoonstelling. De composities speelden op de benedenverdieping waarin een spectaculaire geluidswand was gebouwd. Boven was het kunstwerk te zien waarop de muziekstukken waren gebaseerd en een reeks partituren die inzicht gaf in de vertaling van het kunstwerk naar het muziekstuk. De getoonde kunstwerken waren van Wacław Szpakowski, Milan Grygar, Alina Szapocznikow, Władysław Strzemiński, Mona Vătămanu & Florin Tudor, Joseph Beuys, Suzanne Treister en Bob Cobbing.

Verborgen codes

Museum Sztuki in Lodz, Polen, initieerde het project door de muzikante Barbara Kinga Majewska, de socioloog Michał Libera en de beeldend kunstenaar Konrad Smolenski uit te nodigen een nieuw perspectief op de collectie te geven. Zij selecteerden acht kunstwerken en stelden hierbij één centrale vraag: kan geluid de verborgen codes van een beeldend kunstwerk tevoorschijn brengen? Ze ontdekten dat de acht werken in feite al partituren waren, compleet met instructies en aanwijzingen voor hun uitvoering: acht gesloten werelden die alleen door geluid geopenbaard konden worden. In hun begeleidende teksten waarin gebruik gemaakt werd van vocabulaires uit verschillende disciplines, waaronder

wiskunde, scheikunde en alchemie, duiden de kunstenaars dit proces van openbaring aan met het woord 'geleiding.'

De tentoonstelling bestond uit acht delen. Elke vijf dagen zouden de werken, de partituren en de muziekstukken worden gewisseld. Een dag na de opening dwongen nieuwe coronamaatregelen echter Marres de tentoonstelling te sluiten. Als gevolg hiervan konden bezoekers geen kennisnemen van de eerste 3 delen van de tentoonstelling. Marres besloot daarom om de laatste week van de tentoonstelling (feb 2022) als festival in te richten, waar op elke dag het complete programma van de 8 muziekstukken werd afgespeeld.

Gegevens

Curatoren: Daniel Muzyczuk en Valentijn Byvanck

Kunstenaars: Michał Libera, Barbara Kinga Majewska & Konrad Smolénski

Oorspronkelijke kunstwerken: Wacław Szpakowski, Milan Grygar, Alina Szapocznikow, Władysław Strzemiński, Mona Vătămanu & Florin Tudor, Joseph Beuys, Suzanne Treister, Bob Cobbing

Publicatie: Cahier

Grafische vormgeving cahier en uitingen: Ayumi Higuchi

Fotografie Gert Jan van Rooij

Partner: Muzeum Sztuki

Extra inkomsten: nvt

Bezoekersaantal t/m 31 december 2021: 49

4. EVENTS EN ACTIVITEITEN

De beperkende maatregelen tegen corona zorgden er ook in 2021 voor dat een reeks publieksactiviteiten moest worden afgelast. Pas op 5 juni mochten musea hun deuren weer openen. Daarnaast werden tentoonstellingen en activiteiten bemoeilijkt door beperkingen ten aanzien van reisbewegingen. De voorgenomen activiteiten rond carnaval en Tefaf vervielen. De Museumnacht, die traditiegetrouw in het voorjaar plaatsvindt, verschoof naar oktober waar hij in afgeslankte en veilige vorm onder de noemer Art Appetizer plaatsvond. Het grootste deel van de workshops georganiseerd voor het Training the Senses programma kwam te vervallen of werd doorgeschoven. De lancering van de cahierbundel moest worden geannuleerd.

Marres probeerde dit jaar steeds om de beperkingen heen te navigeren om bezoekers perspectief te bieden. Als het niet in huis mocht, dan ontwikkelde Marres projecten in de tuin of online. Ook ontwikkelde het nieuwe en andersoortige activiteiten die wel veilig doorgang konden vinden. Hieronder volgt een beknopt overzicht.

Training the Senses Maart-November 2021

Marres biedt jaarlijks een gevarieerd workshopprogramma gewijd aan de zintuigen, lichaamstaal en ervaring, waarmee het een brug slaat tussen de kunsten en de alledaagse werkelijkheid. Daarmee beoogt Marres het veld van de kunsten open te stellen voor uiteenlopende artistieke praktijken en daarvoor steeds nieuw publiek te winnen. De artistieke ervaring wordt hierbij gepaard aan alternatieve vormen van kennisverwerving, waarin de eigen waarneming en lichaamskennis een belangrijke rol spelen. Met deze focus beweegt Marres zich op het grensvlak van kunst, wetenschap en samenleving. De interdisciplinaire benadering biedt bovendien alternatieve perspectieven voor een samenleving die zich in dit digitale tijdperk richt op beeld en verstand, waarbij de kennis — die vergaard wordt door het lichaam zelf — grotendeels buitenspel blijft.

Als onderdeel van zijn zintuigenprogramma organiseerde Marres in 2021 voor het zesde jaar op rij het programma *Training the Senses*, een serie workshops gewijd aan de overdracht van ervaring. Marres organiseert daartoe met wetenschappers, dichters, artsen, beeldend kunstenaars, parfumeurs, koks, musici en publiek een gezamenlijke scripted improvisation. Het publiek krijgt een actieve rol op de avonden en bepaalt steeds mede de wijze waarop de avonden verlopen.

Van de reeks die aanvankelijk in het voorjaar van 2021 zou beginnen werd een deel van de sessies afgelast en een deel uitgesteld tot het najaar. *The Body as a Score*, met Yun Lee en Karina Dukalska en *Modes of Imagination*, met Roel Heremans en Louis Schreel, konden wel doorgang vinden. Het in 2020 gelanceerde podcastprogramma dat Marres samen met de Student Radio van de universiteit Maastricht maakt, bleef beperkt tot twee opnames van de sessies die konden plaatsvinden. Wel werden een reeks interviews van eerdere jaren gemonteerd.

Wanderbuch Marres Maart 2021

In maart 2021 presenteerde Marres een herziene uitgave van het *Wanderbuch*. Het *Wanderbuch* is geschreven door Birgit Bertram en Guus van Engelshoven en werd oorspronkelijk uitgegeven door Marres als onderdeel van het project *De Wandelaar* (2012). Met de gids treden bezoekers in de voetsporen van de ambachtsreiziger en verbinden zich zo met de bijna vergeten Duitse traditie van de reizende gezelschap, de negentiende-eeuwse seizoensarbeider. De wandeltocht neemt bezoekers mee door het Nederlands-Duitse grensgebied waar ze kennismaken met het prachtige heuvellandschap, monumenten zoals de

Catharinakapel van Oud Lemiers en het Benedictijnerklooster Mamelis en de uitdagingen van een zzp-bestaan anno 1830.

Marres, Winkel voor Hedendaagse Cultuur

19 mei t/m 8 juni

In navolging van de heropening van de winkels op 28 april, zette Marres, Winkel voor Hedendaagse Cultuur, vanaf woensdag 19 mei de deuren open voor winkelend Maastricht. Hier konden consumenten hun winkelmandje vullen met allerlei 'niet-essentiële kunstproducten', een term die speels verwees naar de uitspraak van minister Hugo de Jonge dat kunst en cultuur niet noodzakelijk zijn. Bij de winkel was een forse showroom, waar de nieuwe collectie *Intimate Geographies* van de kunstenaars Charbel-joseph H. Boutros en Stéphanie Saadé stond uitgesteld.

Zomerprogramma

25 juni t/m 30 september

Na de ervaring van een jaar maatregelen en de zekerheid dat corona nog wel even zou blijven, organiseerde Marres een pilot om de tuin in te zetten als een veilige plek waar mensen samen kunnen komen en verhalen kunnen delen. Verspreid door de tuin stonden vijf houten bankjes met daarop QR-codes die bezoekers naar de verhalen van *De Onzichtbare Collectie* leidden. Met hulp van de Gemeente werd een begin gemaakt met het opknappen van het ijshuisje. Tevens werden er in de zomer picknicks aangeboden met kledjes en mandjes van Marres. De mandjes bevatten naast een lichte lunch ook een kruidenkaart waarmee bezoekers op ontdekkingstocht konden gaan door de stadstuin. Na de pilot besloot Marres het tuinprogramma uit te breiden met meer projecten voor bezoekers en ook schoolgroepen. Daarvoor diende Marres aan het einde van het jaar een aanvraag in bij het herstelfonds Cultuur van de Gemeente Maastricht.

Marres Book Fair

21 en 22 augustus 2021

Tijdens de lockdown dacht het team na over activiteiten die stille periodes, zoals bijvoorbeeld de opbouwweken, doorbreken en nieuw publiek voor Marres werven. Een zo'n activiteit was een weekendlange pop-up boekenmarkt, waarvoor de benedenverdieping werd ingericht met boekentafels en comfortabele zithoeken. Ook was er koffie en vlaai. De markt waarop (dubbele) boeken uit de Marres bibliotheek werden aangeboden trok veel bezoekers die nooit eerder in Marres waren geweest. Sommigen van hen bleven een paar uur zitten bladeren en lezen. Het succes van de boekenmarkt leidde tot een reeks nieuwe plannen gericht op het werven van nieuw lokaal publiek.

Maastricht Tracks

26 september 2021

Voor het wandelingenprogramma van Marres ontwikkelde kunstenaar David Helbich *Maastricht Tracks*, een audiotour voor het oor en het lichaam. *Maastricht Tracks* bestaat uit een boekje met elf audiobestanden die wandelaars instructies geeft op reis naar bijzondere plekken in de stad. Op de wandeling ontdekken wandelaars onvermoede stukken van de stad, ze beleven de werking van akoestiek in de openbare ruimte en ze krijgen nieuwe perspectieven op de wijze waarop mensen zich in de stad gedragen. Op 26 september werd de wandeling feestelijk gelanceerd.

Publicatie *Sensing Art Training the Body*

27 november 2021

In oktober verscheen van Marres de publicatie *Sensing Art, Training the Body*. Dit boek belicht Marres' programma tussen 2017 en 2021 en bundelt 12 cahiers die verschenen bij tentoonstellingen zoals onder meer *The Painted Bird* (2017), *Dreaming Awake* (2018) en *Museum Motus Mori* (2019). De publicatie bevat

ook een fotoarchief van tentoonstellingen en workshops. Daarnaast biedt de bundel twee speciaal voor deze uitgave geschreven essays. De publicist Edo Dijksterhuis schrijft over Marres' immersieve kunstinstallaties en antropoloog en arts Anna Harris belicht de workshopreeks *Training the Senses*. *Sensing Art, Training the Body* is verkrijgbaar met vijf verschillende coverfoto's afkomstig van vijf tentoonstellingen. Op 27 november stond de feestelijke lancering gepland, die in verband met oplopende coronacijfers moest worden geannuleerd. De publicatie is ingezonden voor de prijs van Best Verzorgde Boeken.

Art Appetizer 22 oktober 2021

De Art Appetizer was een *light-versie* van de Museumnacht Maastricht. Bezoekers kregen op verschillende locaties in de stad een programma van speciale rondleidingen, performances en events. Marres bood bezoekers flash tours in de tentoonstelling *History's Footnote*. Deelnemers van Marres Extended, de jongerenafdeling van Marres, namen hen mee op korte expedities naar de kunstwerken en toonden met taal en beweging hun persoonlijke perspectief op werken in de tentoonstelling.

FASHIONCLASH Festival/ Christa van der Meer 26, 27 en 28 november 2021

Tijdens FASHIONCLASH Festival op 26, 27 en 28 november stond het werk *Vogelverschrikkers* van Christa van der Meer in de tuin van Marres. Het kleurige werk dat uit vliegermateriaal is samengesteld en beweegt als propellers in de wind onderzoekt de natuurlijke omgeving van de mens. Na afloop van het festival besloten Marres en de kunstenaar om het werk voor langere tijd te laten staan.

5. EDUCATIE

Door de maatregelen tegen corona en de diverse lockdowns zijn er minder schoolgroepen ontvangen dan gepland. De coronasluiting bood echter, zoals al een aantal keren benoemd, ook ruimte om nieuwe ideeën te ontwikkelen en bestaande programma's te verdiepen. Voorbeelden hiervan zijn *De Onzichtbare Collectie* dat een nieuwe fase inging (zie hoofdstuk Tentoonstellingen en Programma's) en *Marres Extended* waarvoor dit jaar een samenwerking werd gestart met de Jan van Eyck Academie. Ook werden dit jaar nieuwe samenwerkingsverbanden gesmeed in Noord-Limburg en onderzoeksprojecten opgezet met de universiteit Maastricht en een reeks Europese instellingen.

Jongerenproject Extended

In het afgelopen jaar hebben de jongeren die deelnamen aan *Marres Extended* een aantal programma's ontwikkeld onder de titel *Little Big Things*. Een van die programma's was 'Vrolijke Post', een project gemaakt in samenwerking met Stichting de Vrolijkheid en gewijd aan een uitwisseling van beelden tussen de leden van *Extended* en jongeren uit het AZC in Heerlen. Het project werd gepresenteerd tijdens het online STRP Festival. Tijdens de museumavond in oktober deelden vier deelnemende jongeren hun persoonlijke interpretatie van de kunstwerken met bezoekers. Om de jongerenafdeling te laten groeien is de samenwerking gezocht met de Jan van Eyck Academie en een reeks betrokken scholen en organisaties. Fonds 21 honoreerde het door hen samen ingediende plan voor een intensief programma waarin een diverse groep jongeren onder begeleiding van beide instellingen projecten ontwikkelt. Ook ligt er een aanvraag voor het Fonds Cultuurparticipatie die de jongerenafdeling verbindt met vmbo-leerlingen. Door de samenwerking met de Jan van Eyck Academie heet het programma voortaan niet langer *Marres Extended*, maar eenvoudigweg *Extended*. Stichting Sint Clemens en Stichting Kanunnik Salden ondersteunden Marres Extended dit jaar.

Voortgezet onderwijs en MBO

In het afgelopen jaar ontwikkelde Marres allerlei aanbod voor het voortgezet onderwijs. Zo zette Marres een reeks online lessen op voor het voortgezet onderwijs gewijd aan *sensory mapping* en *De Onzichtbare Collectie*. Vanaf september kreeg Marres een aantal aanvragen om een ckv-dag te organiseren voor grotere groepen (van 50 tot 150 leerlingen) waarin verschillende workshops, zoals een zintuigenwandeling, tekenen op zaal of een rondleiding in de tentoonstelling werden aangeboden. Ook verzorgde Marres ckv-dagen op school.

Met de mbo-opleiding Vista Dans is Marres in november gaan samenwerken. Marres onderzocht met studenten van de opleiding hoe ze concepten kunnen vertalen in verbeelding en beweging.

Premium

Marres deed in 2021 voor de 6^e keer mee aan het Premium programma van de Universiteit Maastricht. In dit programma legde een team van vijf honors studenten van verschillende disciplines zich toe op *sensory mapping*. Ze ontwikkelden een concept voor een zintuigelijke familiespeurtocht in de tuin van Marres.

Onderzoek

Marres startte dit jaar als partner van de Universiteit Maastricht in het onderzoek *Sense-based Learning*, dat is gewijd aan de vraag hoe de zintuigen en de waarneming binnen het tertiair onderwijs kunnen worden ingezet. Het doel is om een netwerk op te zetten van professoren en docenten die de zintuigen als kennisinstrument in het onderwijs trainen en

implementeren. Op basis hiervan kunnen nieuwe pedagogische methodes worden ontwikkeld. Het onderzoek wordt gefinancierd met een Comenius Grant die zich richt op innovatie in onderwijs. Het onderzoeksteam bestaat uit Emilie Sitzia, Anna Harris, Elene Kadagidze en Ilse van Lieshout.

Marres is dit jaar tevens partner geworden in het door Erasmus+ gefinancierde Europees educatief uitwisselingsprogramma *SenseSquared*. Marres is hierin verantwoordelijk voor het ontwikkelen van kunst- en zintuigenprogramma's voor leerkrachten in het primair onderwijs. De Europese partners zijn penvoerder Musica (BE), Universiteit Maastricht (NL), Sisters Hope (DE), Teatral (PT) en Stavanger (DE).

Expertise deling in Limburg

Marres breidde dit jaar zijn educatie netwerk in Limburg uit. De educatieafdeling maakte afspraken met Lokaal C (penvoerder en cultuurbemiddelaar in Noord-Limburg) om de inzichten van *SenseSquared* te toetsen in scholen in Noord-Limburg. Marres werkt hierbij samen met de cultuurinstellingen Museum van Bommel van Dam en Odapark. Marres werkte dit jaar ook samen met de penvoerders De Domijnen (Sittard) en PIT (Heerlen). Zo zijn er voor De Domijnen workshops op basisscholen uitgevoerd met de verhalen van *De Onzichtbare Collectie*. De workshops waren het voortraject van de dansvoorstelling HEARTBEAT van SALLY. Met PIT heeft Marres een co-creatie project uitgezet op basisschool Diabolo in Kerkrade en culturele instelling De Schat van Simpelveld. Voor primair en voortgezet onderwijs ontwikkelde Marres in samenwerking met het Huis voor de Kunsten in Roermond een masterclass voor leerkrachten, docenten en educatief medewerkers.

Educatiepartners

IBBO (Ik Ben Bewust Onderwijs), Sint-Maartens College, Bernard Lievegoed School, Bonnefanten College, AZC Maastricht, Porta Mosana College, Stella Maris College, Graaf Huyn College, Broekland College, VMBO School Maastricht, Sophianum College, United World College, Montessorischool Binnenstad, BS Diabolo, Vista mbo dansopleiding, Artez Nijmegen, MAFAD, FADE, MAMDT, Jan van Eyck Academie, Maastricht University, HKU, Stichting de Vrolijkheid, Kumulus/Kaleidoscoop, Cultuurmakers Maastricht, Bonnefantenmuseum, Atlas College (BE), VAZOM (Vrije Academie Parkstad).

Educatie team 2021

Pr-medewerker: Merlijn Groenen

Marres Extended begeleider: Jop Delheij

Kunstprofessionals: Hanneke van Dongen, Dagmar van Werch, Gina Siliquini, Yanniek Nacken, Darcy Neven, Jop Delheij, Kris Vleugels

Sound Engineer: Lonneke Kruisbergen

Podcast maker: Caspar Stalenhoef

Extended leden

Jamie Halm, Isabella Letona, Liudmila Sysoeva, Biki Janssen, Fay Kelderman, Kyarah Martens Kyra Waaijen, Youssef Persvi, Ehecaci Sevilla, Vita Zuketto, Rozemarijn Slaats, Maggie Megan, Mathilda Lindell, Elin Kramer, Sharia Neha, Zia Owens, Natascha Lindl

Premium team

Imke van der Loo, Mark Versbach, Edvards Kuks, Henriette 'tKint de Roodenbeeke, Ding jun Lou

6. PUBLIEK, INCLUSIE & DIVERSITEIT

Algemeen

De pandemie drukte een groot stempel op het publieksbereik van 2021, zowel in aantallen als in aanpak van de publiciteit. De helft van het jaar was Marres gesloten voor publiek. De tentoonstelling *Currents #8*, die van december 2020 tot en met 31 januari zou lopen, is helaas nooit voor bezoekers geopend. Om de net afgestudeerde deelnemende kunstenaars toch een podium te bieden, zijn zij online uitgebreid uitgelicht. De in december geopende tentoonstelling *Codex Subpartum* was in 2021 slechts een dag open voor bezoekers.

De afnemende bezoekersaantallen werden niet alleen veroorzaakt door de sluiting maar ook door veranderend publieksgedrag. Met name publiek vanuit de Randstad bleef weg. Hetzelfde gold voor de landelijke media. Dit had tot gevolg dat Marres minder zichtbaar was voor kunstliefhebbers buiten de provincie Limburg.

Online aanwezigheid

Social media

Marres' online aanwezigheid was in 2021 door de gedeeltelijke sluiting van extra belang. De groei die de onlinekanalen hebben doorgemaakt onderstreept dit. Op 31 december had Facebook een volgeraantal van 8500 (een groei van 13% ten opzichte van 2020) en Instagram van 4100 (een groei van 21% ten opzichte van 2020). De jongerenafdeling van Marres, Marres Extended (zie: educatie) heeft een eigen Instagram-account, waar de groep zijn eigen ervaringen en perspectieven deelt. Deze had op 31 december 2021 800 volgers, wat een groei van 33% is ten opzichte van 2020.

Website

De website ontving in 2021 82.841 unieke bezoekers. Net als in 2020 ontwikkelde Marres ook in 2021 weer een quarantainepagina met online cultuuraanbod om zo onze achterban te kunnen blijven bereiken en prikkelen. Daarnaast is het aanbod van wandelingen extra gepromoot en was de verkoop daarvan aanzienlijk hoger dan in voorgaande jaren. Per tentoonstelling is gezocht naar content die Marres de achterban tijdens de lockdown kon bieden: zo zijn er performances online aangeboden en een videorondleiding door deze tentoonstelling *Currents #8* gemaakt en een *live* online kunstenaarsgesprek met Saadé en Boutros gevoerd.

Online advertenties

Tijdens *Intimate Geographies* is er door middel van social media-advertenties flink ingezet op een groot online bereik. Daardoor zijn een kleine 10.000 mensen via Facebook en Instagram met de tentoonstelling in aanraking gekomen. Daarnaast zijn er in een samenwerking met DPG Media online campagnes gedaan voor zowel *Intimate Geographies* als *History's Footnote*. Daarbij waren deze twee tentoonstellingen op de titels van DPG-media, zoals nu.nl, de Volkskrant, Trouw en het AD, zichtbaar met onder andere een bannercampagne en videoteasers van de exposities. Dat leverde voor *Intimate Geographies* ruim 250.000 impressies op en voor *History's Footnote* 425.179 impressies. Bij deze campagnes is gesegmenteerd op lezers met een interesse in musea, politiek, maatschappij, politiek, nieuws en kunst. Landelijk werd er gericht op de Randstad en de grotere steden in Limburg en Brabant.

Publieksonderzoek

Op basis van mondelinge vragen BIJ de receptie en een digitaal afgenomen enquête na afloop aan het bezoek, verzamelt Marres informatie over de bezoekers. Het werken met een digitaal reserveringssysteem met tijdsloten na de eerste lockdown in 2020 bood extra mogelijkheden om de bezoekers te bereiken. Er is een servicemail ingesteld waarbij het publiek vooraf een mail ontvangt met informatie over Marres en de tentoonstelling en de geldende

maatregelen. Ook achteraf ontvangen de bezoekers een mail waarin gevraagd wordt een enquête in te vullen en ons te volgen via de nieuwsbrief en social media. Deze directe aanpak werkte zeer goed en resulteerde in veel enquêtereacties en extra volgers.

Nieuw publiek

In 2021 organiseerde Marres een reeks interne brainstorms over inclusiviteit en diversiteit. Een van de uitkomsten van de discussies was om twee klankbordgroepen op te richten; een algemene voor tentoonstellingen en projecten, de ander voor educatie. In 2022 krijgen deze klankbordgroepen hun eerste bijeenkomsten. Voor de tentoonstellingen, zoals met name *History's Footnote* werd via uitingen en de netwerken van de kunstenaars nieuwe doelgroepen bereikt. Ook was er steeds contact met vertegenwoordigers van de LHBTIQ+ gemeenschap en diversiteitsexperts over het meer inclusief maken van het Marres programma.

De educatieafdeling van Marres speelde een belangrijke rol in het participatieprogramma van Marres. De afdeling organiseerde stamtafelgesprekken met ouderen over *De Onzichtbare Collectie*. In samenwerking met Stichting met je Hart werd hetzelfde gedaan met vrijwilligers in hun bestand. Ook zocht Marres dit jaar de samenwerking met Kaleidoscoop, Kunst uit het Vuistje, Boost Your Talent en AZC Maastricht, Cultuurmakers Maastricht en VAZOM (Vrije Academie Parkstad) op.

Marres werd dit jaar sponsor van Quiet Community, een platform dat mensen in armoede in contact brengt met anderen. Marres organiseert hiervoor bijeenkomsten, geeft gratis toegang tot tentoonstellingen en stelt zintuigengidsen ter beschikking. Daarnaast is Marres ook sponsor van Stichting de Zonnebloem, een Nederlandse vrijwilligersorganisatie. Marres en Stichting de Zonnebloem zetten vrijwilligers in het zonnetje door ze toegang tot de tentoonstelling te geven als blijk van waardering.

Promotie tentoonstellingen en activiteiten

De uiteenlopende aard van tentoonstellingen stimuleerde Marres om dit jaar zijn vaste publiciteitsmiddelen, ingezet om beeldende kunstprofessionals en lokaal publiek te werven, af te wisselen met aandacht voor media die specifieke doelgroepen bedienen. Tot de eerste groep horen bijvoorbeeld Metropolis M, Frieze, E-Flux, Week In Week Uit. Maar ook de flyerrondes waarin horecagelegenheden, cultuurinstellingen, scholen en instanties in Maastricht werden voorzien van tentoonstellingsflyers.

Per tentoonstelling onderzocht Marres ook steeds welke media en/of platformen het beste aansloten op nieuwe doelgroepen. Zo werd voor *Intimate Geographies* ingezet op de beleving van thuis in de tijden van corona voor met name de lokale en regionale achterban. Voor *History's Footnote* werden instanties en platforms benaderd die zich inzetten voor diversiteit en inclusie, zoals een advertentie bij See All This. Ook de deelname van curator Khanyisile Mbongwa aan de eerste van een serie talkshows onder de noemer *Footnotes* van het Zuid-Afrikahuis op 16 november 2021 volgde hieruit, alsmede een artikel op hun website. Voor *Codex Subpartum* is ingezet op de liefhebbers van conceptuele kunst, wetenschap en muziektheorie met advertenties in o.a. *Gonzo Circus* en een directe benadering van conservatoria en studies exacte wetenschappen.

Online agenda's

De tentoonstellingen en activiteiten van Marres worden allemaal toegevoegd aan een reeks lokale en regionale online agenda's: Uittips Limburg, Visit Zuid-Limburg, Week in week uit, Maastricht uitagenda, Eropuit in Limburg en Thuis in Maastricht. Op die manier bereikt Marres zowel bewoners in de omgeving als toeristen.

Daarnaast deed Marres in 2021 weer mee aan de Kruidvat museum weken, dat als doelstelling heeft om een breed publiek te motiveren een museum te bezoeken.

Ondernemerschap en relatiebeheer

Marres startte dit jaar als partner in Senses-based learning een Comenius Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) van de Universiteit Maastricht en in het door Erasmus+ gefinancierde Europees educatief uitwisselingsprogramma *SenseSquared*. Marres is hierin verantwoordelijk voor het ontwikkelen van kunst- en zintuigenprogramma's voor leerkrachten in het primair onderwijs. De Europese partners zijn penvoerder Musica (BE), Universiteit Maastricht (NL), Sisters Hope (DE), Teatral (PT) en Stavanger (DE). Marres sloeg de handen ineen met de Jan van Eyck Academie in Maastricht voor de nieuwe jongerenafdeling *Extended* en breidde zijn netwerk in Noord-Limburg uit met Platform C, Museum van Bommel van Dam en Odapark voor het ontwikkelen van gezamenlijke educatieprojecten.

Marres werkte dit jaar verder samen met iii en Worm (Training the Senses), Künstlerhaus Schöppingen, Grey Noise, Muzeum Sztuki (tentoonstellingen) en talentontwikkeling (FASHIONCLASH, Kumulus, Toneelacademie, Z33).

Het nieuwe samenwerkingsverband tussen alle Maastrichtse professionele cultuurinstellingen dat met instemming van de leden vorig jaar werd gewijzigd in de stichting Cultuur in Maastricht (CiM).

Marres wierf in het afgelopen jaar extra gelden van de nieuwe vrienden, merchandise, particuliere sponsoring, pacht van Marres Kitchen en lokale en nationale fondsen, zoals (lokaal) De Sint Clemens Stichting en Stichting Kanunnik Salden/Nieuwenhof en (nationaal) het Mondriaanfonds en Fonds21.

Net als in 2020 werkte Marres samen met Voordekunst aan een strategie voor een doorlopende werving van nieuwe Vrienden. De abonnementen en tegenprestaties zijn onder de loep genomen en aangescherpt. Dit levert elke maand een aantal nieuwe leden op die Marres aan zich bindt door middel van een jaarlijkse Vriendenborrel, previews en een digitaal Vriendenjournaal. Tegenover de nieuwe aanmeldingen zijn er ook vrienden die als gevolg van de coronacrisis besloten niet te verlengen. Het totale aantal betalende Vrienden aan het einde van 2021 stond op 96.

Het nieuwe samenwerkingsverband tussen alle Maastrichtse professionele cultuurinstellingen, dat met instemming van de leden vorig jaar werd gewijzigd in de stichting Cultuur in Maastricht (CiM), werd dit jaar voortgezet met een ledenvergadering met constructief overleg met de Gemeente Maastricht. Ook diende de stichting een nieuw plan in voor de opening van het culturele seizoen, dat voortaan MAAS! heet. Het plan werd gehonoreerd door de gemeente, maar kon niet worden uitgevoerd vanwege risico op Covid besmettingen. Hetzelfde gold voor een openbare bijeenkomst met cultuurwoordvoerders van de verschillende fracties die werd georganiseerd om input te geven voor de cultuurvisie van Maastricht. Ook deze moest worden afgelast.

7. PRESTATIE OVERZICHT

	Planning 2021	Realisatie 2021
PUBLIEKSFUNCTIE – tentoonstellingen		
Tentoonstelling en Projecten	4	5*
Coproducties	1	1
Waarvan:		
In eigen huis	4	6
Op andere locatie binnenland	0	0
Op andere in het buitenland	1	0**
Totaal tentoonstellingen en activiteiten	5	6
PUBLIEKSFUNCTIE – bezoekers		
a. aantal bezoekers in Limburg	8.000	4.331
b. aantal bezoekers in de rest van Nederland	0	0
c. aantal bezoekers in het buitenland	0	0
Totaal aantal bezoekers	8.000	4.331
d. Aantal gratis bezoeken	3.000	2.671
e. Aantal betalende bezoeken	5.000	1.660***
Totaal aantal bezoekers	8.000	4.331
Aantal bezoeken website	300.000	190.410
Unieke bezoekers	100.000	82.841

EDUCATIE		
Aantal educatieve activiteiten	25	29
waarvan po	X	2
waarvan vo	X	17
waarvan mbo/ho	X	10
Aantal deelnemers educatieve activiteiten	4.000	1.827*****
waarvan po	X	270
waarvan vo	X	1.115
waarvan mbo/ho	X	442
Openbare activiteiten	25	22
Deelnemers openbare activiteiten	3.000	2.407
TALENTONTWIKKELING		
a. aantal activiteiten gericht op talentontwikkeling	10	10
SAMENWERKING		
a. aantal activiteiten gericht op samenwerking	10	12
b. aantal samenwerkingspartners	20	20

TOELICHTING:

*De tentoonstelling *Currents #8* is opgebouwd in december 2020 en heeft gestaan tot en met 31 januari 2021 maar is vanwege COVID-maatregelen nooit geopend voor publiek.

** *Currents #9* was gepland te openen bij Z33 in het najaar 2021, maar is uitgesteld tot het voorjaar 2022.

*** Bij de betalende bezoekers worden opgeteld: schoolklassen, studenten en andere groepen die als betalende bezoekers op de kassa worden aangeslagen omdat ze op basis van factuur of web-order betalen.

**** Website statistieken op basis van Google Analytics

***** De afdeling educatie heeft 759 leerlingen intern en 1.068 leerlingen extern (inclusief online bezoekers) bereikt. Een groot aantal evenementen zijn afgelast vanwege de COVID-19 pandemie maatregelen, maar er zijn relatief veel online activiteiten ontwikkeld. Het aantal voor educatieve activiteiten wordt bereikt door een reeks activiteiten, zoals het project Boost Your Talent en schoolbezoeken te bundelen.

Openingen, booklaunches en een reeks gebundelde interviews (De Onzichtbare Collectie), workshops en Training the Senses zomersessies. Een aantal evenementen is afgelast vanwege de COVID-19 pandemie maatregelen.

8. EXPLOITATIEBEGROTING & FINANCIËLE POSITIE

Financiële paragraaf

Per 1 januari werd de administratie van Marres overgedragen aan administratiekantoor Ozcar. In de zomer werd ook gewisseld van accountant. Na jarenlange samenwerking met Koenen en Co werd de overstap gemaakt naar Berghout+ MAS.

Stichting Marres heeft een roerig jaar achter de rug waarin de financiën steeds moesten worden bijgesteld als gevolg van de steeds veranderende maatregelen met betrekking tot corona. Het onvoorspelbare verloop van Covid-19 en de coronamaatregelen leidde tot het verzoek van het ministerie van OCW om de begroting halverwege 2021 bij te stellen in het zogenaamde corona addendum. De aanpassing was belangrijk voor Marres; niet alleen om een correctie aan te brengen vanwege de Covid-19 maatregelen, maar ook om de begroting aan te passen aan het subsidiebedrag dat door OCW voor zijn vierjarenplan was toegekend. Door de sluiting van de eerste vijf maanden van het jaar was de begroting in het corona addendum fors lager dan de eerder ingediende begroting.

Baten

De totale baten (€975.088) kwamen hoger uit dan de conservatieve begroting van het corona addendum (€874.818). Marres rekende op tegenvallende publieksinkomsten en afnemende inkomsten van fondsen. Er werd bovendien slechts een half jaar pacht betaald door het restaurant dat de eerste helft van 2021 gesloten bleef. De aanvullende bijdrage van het Ministerie van OCW compenseerde deze tegenvallende inkomsten deels. Ook stegen de inkomsten als gevolg van de heropenstelling in de tweede helft van het jaar.

Lasten

Het uitstel en soms afstel van activiteiten die tot uitdrukking kwamen in lagere verblijfkosten, drukwerk, advertenties en overige publiciteitskosten leidden tot een afname van de totale activiteitenlasten, die in 2021 €359.360 bedroegen (corona addendum: €379.928). Marres ontwikkelde een aantal alternatieve projecten die in de plaats kwamen van de uitgestelde projecten en tentoonstelling, waardoor een deel van het bespaarde bedrag alsnog is uitgegeven, vooral aan honoraria en productiekosten.

De gerealiseerde beheerlasten materieel van €211.173 tonen geen bijzondere afwijking ten opzichte van het corona addendum (€221.444). De beheerlasten personeel van €354.286 (corona addendum: € 273.446) laten een toename zien, hetgeen wordt verklaard door kosten van toename in uren en/of loonsverhoging voor een aantal medewerkers en uitval door ziekte van een medewerker die niet in het addendum zijn opgenomen.

Het ten slotte gerealiseerde exploitatieresultaat over boekjaar 2021 van €49.454 is het onverwachte resultaat van een reeks ziektegevallen en de coronamaatregelen aan het einde van het jaar. Door de toenemende ziektegevallen moest Marres een aantal projecten zoals de vernieuwing van de website en de verduurzaming van de buitenruimte uitstellen tot 2022. De besparingen zullen in het komende jaar worden aangewend om de uitgestelde projecten alsnog te realiseren. Andere besparingen waren het gevolg van het vanaf eind november als gevolg van de lockdown afgelasten van alle avondactiviteiten en vervolgens ook de sluiting van de laatste tentoonstelling van het jaar.

Marres neemt €45.000 van het exploitatieresultaat op in twee bestemmingsreserves. De eerste reserve is in de jaarrekening te vinden onder de kop Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling en betreft investeringen die

Marres nodig heeft om wendbaarder te zijn bij een eventuele volgende crisis. Het gaat hier om de uitbreiding van de website (€20.000) en het herinrichten van de tuin voor extramurale programma's (€10.000). De voorbereidingen voor deze investeringen zijn reeds in 2021 getroffen. De tweede reservering wordt getroffen voor de Collectiebundel van *Currents* (€15.000) die ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan in 2022 wordt geproduceerd. Het opnemen van reserves is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat geplande projecten ook inderdaad doorgang kunnen vinden.

De €80.000 die Marres reeds in 2020 van OCW heeft ontvangen en die toen middels een resultaatbestemming in het bestemmingsfonds OCW Covid-19 werd geplaatst wordt, zoals in het corona addendum aangekondigd, als reserve op de balans verantwoord en op die manier meegenomen naar 2022 ten behoeve van de opnieuw uitgestelde tentoonstelling *Kolkata: Run in the Alley*. Deze reserve is op de jaarrekening terug te vinden als Bestemmingsreserve uitgestelde activiteiten.

Het positieve exploitatieresultaat versterkt de financiële positie d.w.z. het eigen vermogen van Marres. Er is in het verleden een beperkte buffer opgebouwd voor het opvangen van eventuele tegenvallers in de bedrijfsvoering. Door het positieve exploitatieresultaat 2021 zijn de algemene reserve alsmede de liquiditeitspositie van de rechtspersoon verbeterd. Mede door de toenemende onzekerheid die over de hele linie leidt tot hogere kosten (energie, lonen en onzekerheid over haalbaarheid activiteiten) achten we het belangrijk om Marres iets minder afhankelijk te maken van schommelingen.

Beleid bij tegenvallende inkomsten

Marres' praktijk kent een aantal financiële risico's. Tentoonstellingen kunnen minder inkomsten genereren dan begroot, omdat bijvoorbeeld bezoekersaantallen tegenvallen of fondsen minder bijdragen. Ook zijn er soms tegenvallers door zieke medewerkers, gebreken aan het huis of andere onverwachte kosten, waarvoor Marres weinig reserves heeft kunnen opbouwen. Marres gaat hier op twee manieren mee om. De meest kostbare tentoonstellingen worden aan het begin van het jaar gepland om zo eventuele tegenvallers later in het jaar te kunnen opvangen. Voorts bevat elke tentoonstellingsbegroting posten die geschrapt of toegevoegd kunnen worden, mocht de jaarbegroting dat verlangen c.q. mogelijk maken.

9. RAAD VAN TOEZICHT, DIRECTIE EN MEDEWERKERS

Raad van Toezicht en bestuur

Marres gebruikt de Governance Code Cultuur als leidraad bij zijn bestuurlijke organisatie. Het huis heeft een Raad van Toezicht en een met dagelijks bestuur belaste directeur-bestuurder. De laatste is in 2013 benoemd en heeft een contract voor onbepaalde tijd. Hij legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht over de artistieke, organisatorische en financiële stand van zaken. De leden van de Raad worden benoemd voor een termijn van maximaal vier jaar, die eenmaal kan worden verlengd met nog eens vier jaar. Ze worden benoemd op grond van specifieke profielen, waardoor zij een algemene kennis van zaken verbinden met individuele expertise en netwerk op het gebied van de hedendaagse beeldende kunst, fondsenwerving, financiën, communicatie, regelgeving en human resources. Een van de leden fungeert als vertrouwenspersoon voor de medewerkers van Marres. De Raad vergadert in de regel minimaal elk kwartaal en overlegt voorafgaand aan de vergadering samen zonder de directeur-bestuurder. Daarnaast vindt ook tussendoor overleg plaats over specifieke onderwerpen tussen de directeur en een of meer leden van de Raad van Toezicht.

De Raad vergaderde in 2021 formeel vier keer, waarvan drie keer online. Daarnaast vonden een aantal gesprekken plaats tussen de directeur en individuele leden over onder meer de wijziging van boekhouder en accountant en de invulling van de codes. Net als in de voorgaande jaren organiseerde de Raad een zelfevaluatie alsook een evaluerend gesprek met de directeur.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestond in 2021 uit:

Nelleke Barning, Voorzitter	(Datum van aantreden: 01-10-2020)
Noor van Putte	(Datum van aantreden: 01-06-2015)
Roberto Lanckohr, Vice-Voorzitter	(Datum van aantreden: 01-06-2016)
Laurie Cluitmans	(Datum van aantreden: 01-01-2017)
Hans Bongartz	(Datum van aantreden: 01-10-2017)
Arsine Nazarian	(Datum van aantreden: 13-03-2019)

Hoofd- en nevenfuncties leden van de Raad van Toezicht van Marres in 2021 waren:

Nelleke Barning (voorzitter)

- DSM, Vice President Global Communications & External Affairs Nutrition

Geen nevenfuncties.

Noor van Putte

- Eigenaar 100% Noor

Geen nevenfuncties

Roberto Lanckohr (vice-voorzitter)

- ING Adviseur Zakelijk Maastricht – Sittard

Nevenfuncties:

- Voorzitter RVT Stichting Derma Zuid BV
- Voorzitter Stichting Golf & Humor Foundation
- Bestuurder Stichting Administratie Kantoor Nicole Nulens

Laurie Cluitmans:

- Conservator Hedendaagse Kunst bij het Centraal Museum Utrecht
- Lid invitatiecommissie Amsterdam Art Weekend
- Freelance criticus

Nevenfuncties:

- Adviseur Reflectiegroep van Middelheimmuseum in Antwerpen
- Lid Adviescommissie Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte Gemeente Utrecht

Hans Bongartz

- Managing Director bij LichtBlick SE

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Commissarissen Greenchoice

Arsine Nazarian

- Teamleider Betrokken Samenleving, Oranje Fonds

Nevenfuncties:

Adviseur Art Utrecht

Rooster aan-/ en aftreden

Raad van Toezicht Marres - Rooster van aan- en aftreden						
Naam	M/V	Geboortejaar	Functie	Datum van aantreden	Einde eerste termijn	Einde tweede termijn
Nelleke Barning	V	1969	Voorzitter	01-10-2020	01-04-2024	01-04-2028
Noor van Putte	V	1965	Lid	01-06-2015	01-06-2019	01-06-2023
Roberto Lanckohr	M	1969	Lid	01-06-2016	01-06-2020	01-06-2024
Laurie Cluitmans	V	1984	Lid	01-01-2017	01-01-2021	01-01-2025
Hans Bongartz	M	1968	Lid	01-10-2017	01-10-2021	01-10-2025
Arsine Nazarian	V	1979	Lid	13-03-2019	13-03-2023	13-03-2027

Team Marres

Marres won dit jaar advies in voor het doorlichten van en advies te geven op de loonontwikkeling van de medewerkers op basis van de richtlijn van het functie- en loongebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst. Eventuele mutaties in de lonen zullen voortaan aan de hand van dit advies plaatsvinden.

Medewerkers en vrijwilligers werken aan de hand van contracten waarin hun rechten en taken staan opgesomd. Voor stagiair(e)s ondertekent Marres de contracten opgesteld door hun opleidingen. Marres betaalt in de regel een vaste vergoeding voor stagiaires en verplicht zich ook tot een coaching traject.

Marres werkt veel met zzp'ers, bijvoorbeeld voor de assistentie bij educatie, communicatie, tentoonstellingsbouw- en registratie. Zij verdienen tussen de 25 euro en 30 euro bruto per uur en worden daarmee boven de richtlijn honorarium zzp- 'ers betaald. Kunstenaars die werk tonen in Marres worden volgens de richtlijn van het Mondriaan Fonds betaald en tekenen een contract. Afspraken over gelijke behandeling, transparantie en het voorkomen van ongewenst gedrag vormen onderdeel van dit contract. Gewoonlijk krijgen curatoren bij Marres een vast bedrag betaald dat meestal in overeenstemming is met de richtlijnen. Waar dit nog niet het geval was, zoals bij het curatorenteam van *Currents*, heeft Marres in overleg met Z33 de vergoeding in 2021 verhoogd.

Er deden zich dit jaar een aantal veranderingen in het team van Marres voor. Op 1 januari startte Gladys Zeevaarders als floormanager. Zij was voorheen baliemedewerker. Ze volgde Lyanne Polderman op. Per 1 februari is Willem Janssen (technisch medewerker), die al in september stopte met werken, officieel uit dienst. Een medewerker viel uit wegens ziekte begin juni. Vanaf oktober zit zij in een re-integratieproces. In haar afwezigheid werden haar werkzaamheden overgenomen

door Lisa Alzer. Het team werd verder aangevuld met externe medewerkers en freelancers om alle projecten goed uit te kunnen voeren. Zo werkten Torsten Uerlings (opbouwteam), Jessica Capra (Training the Senses), Merlijn Groenen (communicatie en educatie) en een aantal medewerkers educatie op projectbasis voor Marres.

Net als in voorgaande jaren organiseerde het team van Marres in 2021 tweemaandelijks sessies waarin het functioneren van het team, de filosofie van Marres en nieuwe tentoonstellingen werden besproken. Marres ondertekende in 2019 het Charter Diversiteit, waarmee het aangeeft zich bewust en actief in te zetten om diversiteit en inclusie op de werkvloer te bevorderen. Deze samenwerking werd, voor zover corona dat toeliet, in 2021 voortgezet. Marres werkte hierbij nauw samen met SER Diversiteit Platform Limburg waar alle charterondertekenaars vacatures kunnen delen en werkzoekenden direct kunnen solliciteren. In 2021 is hier meerdere malen gebruik van gemaakt, onder andere voor onze zoektocht naar podcastmakers en vrijwilligers. Ook van de diversiteitskennisbank van SER is gebruik gemaakt. Zo is onder andere met behulp van deze kennis een enquête opgesteld welke is gedeeld met personeel, vrijwilligers en zzp'ers. Deze enquête is opgesteld om een beeld te krijgen van de diversiteit van het personeelbestand van Marres. De resultaten hiervan worden verwerkt in een rapport in 2022.

Het team Marres bestond in 2021 uit:

Valentijn Byvanck –Directeur	0,8 fte	
Rosa van der Flier – Productie	0,8 fte	(1 fte vanaf 1 sept 2021)
Renée Schmeetz – Communicatiemanager	0,6 fte	
Willem Janssen – Technische staf	0,6 fte	(tot en met januari 2021)
Tineke Kambier – Floor Manager	0,6 fte	
Ilse van Lieshout – Hoofd Educatie	0,6 fte	
Chandra Merx – Organisatie & Bedrijfsvoering	0,6 fte	
Gladys Zeevaarders – Floormanagement	0,6 fte	

Vrijwilligers/hosts

Marres werkt in 2021 met 23 hosts. De hosts zijn het eerste aanspreekpunt voor publiek. Naast het ontvangen van bezoekers, zijn ze ook actief bij openingen en evenementen, educatieve activiteiten en de verzorging van de tuin. De langdurige sluiting van Marres vanwege Covid-19 resulteerde in een terugloop van het aantal hosts. De terugloop bood Marres ook de kans om een meer divers bestand op te bouwen. Zo werkte Marres samen met podium-24, (COA) en Sociale Zaken Maastricht Heuvelland om plekken in te zetten voor werkervaring. Uit deze samenwerking vloeiden 4 nieuwe hosts voort. Naast hen telt de vrijwilligerspool 8 studenten en 10 ouderen. Alle vrijwilligers krijgen de maximale wettelijk vastgestelde vrijwilligersvergoeding en nemen deel aan trainingen, borrels en teamuitjes.

Projectmedewerkers en stagiaires:

Assistent-communicatiemedewerkers op projectbasis:

Merlijn Groenen

Training the Senses:

Jessica Capra, Elene Kadagidze

Educatie team 2020

Communicatiemedewerker: Merlijn Groenen

Marres Extended begeleider: Jop Delheij

Professionals: Hanneke van Dongen, Dagmar van Werch, Gina Siliquini,

Yanniek Nacken, Darcy Neven, Jop Delheij

Opbouwteam

Torsten Uerlings, Ralf Nevels, Marc Bastings, Jeroen Evertz, Bas de Wit,

Daniël de Jong, Roel Knappstein.

Nevenactiviteiten medewerkers

Valentijn Byvanck was dit jaar voorzitter van de commissie productie en de regeling Nieuwe Stukken van het Fonds Podiumkunsten in Den Haag. Ook werd hij benoemd tot voorzitter van de selectiecommissie voor het werven van experts voor het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie. Als gastdocent gaf hij in het najaar het vak 'artistieke identiteit' aan de Toneelacademie Maastricht. Ook werd hij aangesteld als curator voor het joint fund program van de Nederlandse ambassade in Seoul, cultuurnetwerkorganisatie Dutch Culture en het Koreaanse kunstenfonds ARKO. In het kader hiervan begeleidt hij tien kunstenaars afkomstig uit allerlei disciplines in hun onderzoek naar nieuwe producties. Byvanck was dit jaar lid van de besturen van Nederlands-Vlaams Cultuurhuis de Brakke Grond in Amsterdam, belangenvereniging voor presentatie-instellingen De Zaak Nu, het nieuwe cultuuroverleg Cultuur in Maastricht (CiM) en Museumnacht Maastricht.

Rosa van der Flier is in 2021 afgetreden als directeur van Debatcentrum Sphinx. In de loop van 2021 is zij een intern opleidingstraject gestart bij Marres om zakelijk leider te worden. Rosa heeft in 2021 de cursus *Financiën voor niet-financiële managers in Non-Profit organisaties* gevolgd en is daarnaast gestart aan de training *Fair Care*, georganiseerd door De Zaak Nu.

Tineke Kambier is zelfstandig fotograaf en werkt regelmatig mee aan fotowerk voor publicaties en websites. Daarnaast heeft zij tentoonstellingen met eigen werk. Tineke is medeoprichter van projectbureau Artware.pbk. In het afgelopen jaar is Artware actief geweest in HX Hoogcruts, het klooster van de 21e eeuw. Ondanks de corona is het Artware gelukt om zeven activiteiten te realiseren in HX Hoogcruts.

Ilse van Lieshout behaalde het afgelopen jaar twee certificaten en volgt nu de pre-master onderwijswetenschappen aan de Open Universiteit, die zij komend jaar afrondt. Daarnaast is zij betrokken bij het ontwikkelen van educatieve programma's van het muziekfestival Musica Sacra en ViewMasters en het ontwikkelen van een leernetwerk rondom burgerschapsvorming en identiteit voor leerkrachten van het primair onderwijs bestuur MosaLira. Ook was zij lid van de jury van de Henriette Hustinxprijs. Een dag per week is zij werkzaam als creatief therapeut in een beeldend zorgatelier voor dementerende ouderen en mensen met een niet aangeboren hersenletsel.

Chandra Merx is werkzaam bij de Partij voor de Dieren Limburg. Ze vertegenwoordigt de Partij voor de Dieren lokaal op positie 2 bij de komende

gemeenteraadsverkiezingen in de gemeente Maastricht, die in 2022 plaatsvinden. Ze leidt de lokale werkgroep Maastricht, is campagnecoördinator Maastricht – Heuvelland (gemeente, provinciaal en tweede kamer verkiezingen). Voor alle organen organiseert ze vergaderingen, evenementen, workshops, lezingen en filmvertoningen. Chandra doet verder vrijwilligerswerk bij een aantal initiatieven zoals Stichting Met je Hart (tegen de vereenzaming van ouderen). Verder is ze nauw betrokken bij de naast Marres gelegen basisschool Montessori Binnenstad en de werkgroep Sociaal Groen die Noord-West Maastricht groen en kindvriendelijk wil maken.

Renée Schmeetz werkte in 2021 naast haar werk bij Marres vanuit haar eigen bedrijf Department of Doing als zzp'er op het vlak van copywriting, content strategie en communicatieadvies. Vanuit die functie werkte ze voor het Van Abbemuseum, Talent Hub Brabant en het Eindhovens Dagblad.

Gladys Zeevaarders werkt vanuit haar eigen bedrijf Zeevaarders & Johns als beeldend kunstenaar en docent beeldende kunst. Ook is zij werkzaam als projectcoördinator voor het Maastricht Institute of Arts (voorheen Mafad). Ze heeft het afgelopen jaar als beeldend kunstenaar een aantal projecten mogen realiseren die ondersteund werden door de Gemeente Sittard-Geleen, het Mondriaanfonds en Huis voor de kunsten Limburg. Daarnaast nam ze met haar werk deel aan verscheidene exposities waaronder Artware in HX- Klooster van de 21e eeuw, de Parkstadlimburg prijs en De Salon in museum de Domijnen. In december ontvingen zij en haar partner Sophie Johns voor hun werk de prestigieuze Limburgprijs uit handen van de Provincie Limburg.

10. BIJLAGE PUBLICITEITSUITINGEN

TRENDBEHEER.COM

ARTLOG

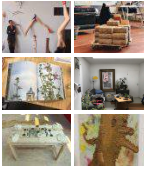
TRENDBEHEER VINDT VERSLAAT OVER TRENDBEHEER ADVERTEREN

SHOP

[19-03, 2021] In Shop: Drie werken René Duinkerken / De

SEARCH ...

HET ATELIER VAN (LAATSTE 6)

HET ATELIER VAN (RANDOM GREEP)

Atelier Monet

16-04, 2009 4

Atelier Tiina Mielonen

16-04, 2006 1

Atelier Daniël Dennis de Wit

17-12, 2014 4

Atelier Barbara Polderman

27-06, 2017 0

<https://trendbeheer.com/2021/02/11/studiobezoek-daniel-vorthuys/>

Studiobezoek @ Daniel Vorthuys

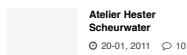
11-02, 2021 Najiba Brakkee Het atelier van 0

De plint van flatgebouw Florijn in Amsterdam-Zuidoost is al jaren een broeinest van creativiteit. Kunstenaars, curatoren, ontwerpers, wetenschappers en muzikanten wonen er in studio's en vormen een hechte groep professionals, die van tijd tot tijd samenwerken, een sociaal leven delen en een creatieve kracht en netwerk vormen in de buurt. De Haagse multimedia-kunstenaar **Daniel Vorthuys** (1990) deelt een van die studio's.

Vorthuys ken ik uit de tijd dat ik veel in de kunsten in Amsterdam-Zuidoost werkte. Sindsdien volg ik hem op Instagram en zag dat hij meedoet aan een tentoonstelling bij Marres. Door de tweede lockdown kan de tentoonstelling niet bezocht worden. Daarom belde ik hem op voor een studiobezoek om over zijn deelname aan de expositie te praten.

1/7

Atelier Hester Scheurwater

20-01, 2011 0

In het atelier van Ailsa Anastatia

26-02, 2018 0

Atelier Wim de Pauw

20-11, 2015 0

Atelier Haryo Hutomo

10-11, 2020 0

Atelier Sebastiaan Schlicher

20-08, 2008 3

Atelierbezoek bij David Schnell

10-09, 2020 0

Atelier Anne Kolbe

15-06, 2017 0

Atelier Maurits van Putten

23-01, 2018 0

Atelier Jeroen Bosch

22-09, 2005 3

Atelier Lotte van Lieshout

7-03, 2007 14

<https://trendbeheer.com/2021/02/11/studiobezoek-daniel-vorthuys/>

Enthusiast vertelt hij hoe mensen op zijn uiterlijk kunnen reageren. "Hier in Amsterdam-Zuidoost, wordt mild op mijn uiterlijk gereageerd," vertelt Vorthuys. "Mensen vinden het zelfs leuk. Mijn film Malfunxion eindigt knallend met een door mijzelf geschreven en gezongen lied. Het lied gaat over een vakantie in Brussel, waarop ik overdag op straat vijandigheid voelde jegens mijn kleding, maar toen ik 's avonds ging dansen met vrienden in een club ervaarde ik affirmatie. Dit contrast en hoe kleding aanzet tot het creëren van ervaringen op zichzelf, vind ik interessant." Om alles te verduidelijken gebruikt hij luister naar muziek als voorbeeld: "Sommige mensen luisteren met een half oor naar de betekenis van lyrics in muziek. En dat is precies wat ik er leuk aan vind: het

2/7

Atelier Phillip K. Smith III

19-03, 2019 0

Atelier Frank Hanswijk

4-04, 2007 1

Atelier Bert Frings

24-02, 2010 4

Atelier Suzanne Bodde

14-07, 2010 1

Atelier Caroline de Bruijn

23-10, 2012 0

Atelier Marisa Polin

19-07, 2011 2

Atelier Klaas Gubbels

16-10, 2017 5

Studiobezoek @ De Onkruidenier

16-02, 2021 0

Atelier Jan van der Ploeg

16-10, 2012 3

Atelier Tom Abbink

29-10, 2012 2

Atelier Paul Bogaers

1-04, 2014 1

explodeert! Betekenis zit niet alleen in de tekst, maar is een samenkomen van omstandigheden, wellicht zoals je goed voelen in je kleren. Over deze clash gaat mijn korte film."

Helaas heeft hij, net als vele andere kunstenaars, op dit moment geen eigen studio. Daarom heeft hij in de hoek van de woonkamer zijn werk uitgesteld en aan de tafel waar we gaan zitten, staat de laptop al klaar. Samen kijken we naar zijn korte afstudieerfilm Malfunxion. In Malfunxion onderzoekt Vorthuys verschillende vormen van de begrippen 'mislukking' en 'verstoring' – het tegenovergestelde van functioneren. Elementen uit de Griekse mythologie, wereldliteratuur en poëzie worden verbonden met een wat persoonlijker verhaal en ideeën over gender (her) presentatie.

Waarom heb je gekozen voor een verhaal uit een Griekse mythe?

"Malfunxion is gebaseerd op een minder bekende een mythe van Achilles, de held van Odysseus, waarin hij als vrouw verkleed wordt zijn moeder. Ik vond het verhaal interessant, omdat verkleeden, en specifiek cross-dressing centraal stond. En omdat ik me verdiepte in de Griekse mythen. De passages waarin Achilles verkleed wordt door zijn moeder vond ik uiterst mooi en liefdevol beschreven. De zin 'she orders his uncombed tresses and sets her own necklace round the neck she loves', komt uit het gedicht Achilleid door Statius, een vertaling van J.H. Mozley. Het gedicht heb ik gedeeltelijk als leidraad voor mijn korte film gebruikt."

Wat vind je mooi aan dat gedicht?

"Je kunt erin lezen hoe liefdevol de moeder omgaat met haar genderfluïde kind. Ik vind dat heel speciaal. In de film heb ik uiteindelijk heel veel verschillende verkleed-scènes gebruikt om hier kleur aan te geven, zoals door edits, suggestie, of mise-en-scène. Dit is ook heel prevalent ten tijde van de crisis, waarin iedereen thuis filmt, en verkleeden op zichzelf een 'night-out' wordt, omdat je niet meer uit kan gaan. Ik eindig de film met een knallend liedje in plaats van een sluitingslied. De titel van het liedje is opnieuw een thesis over verkleeden."

<https://trendbeheer.com/2021/02/11/studiobezoek-daniel-vorthuys/>

3/7

Atelier Tamme de Boer

4-12, 2012 2

Atelier Leonard van Munster

3-10, 2012 0

Atelier Kees Koomen

6-07, 2011 4

Atelier Koen Delaere

28-01, 2009 7

Atelier Nine Fluitsma

5-07, 2018 0

Atelier Peter Breevoort

14-03, 2007 2

Atelier Onno Polesz

6-02, 2006 7

Atelier Rien Jansen

9-12, 2009 3

Atelier Ciro Abath

26-03, 2018 2

Atelier V&B (Alex Jacobs en Ellemieke Schoenmaker)

5-01, 2015 2

Atelier Paul van den Hout

16-02, 2011 1

<https://trendbeheer.com/2021/02/11/studiobezoek-daniel-vorthuys/>

4/7

Atelier Baschz

24-08, 2006

6

Atelier Koen Taselaar

24-09, 2014

2

Atelier Rik van Hazendonk

5-10, 2011

6

Atelier Cindy Moorman

20-11, 2017

0

Atelier Henri Jacobs

21-08, 2014

0

Atelier Schilderijencentrale (Rene Duinkerken)

28-10, 2015

3

Atelier Daan Samson

20-09, 2007

10

Studiobezoek @ Sarah van Sonsbeeck

18-02, 2021

0

Atelier Dina Danish en Jean-Baptiste Maitre

25-09, 2017

0

atelier Gyz La Rivière

23-01, 2008

8

Bij Vorthuys gebeurde hetzelfde en hij besefte opeens hoe het natuurgebied in Zuidoost aan het verminderen is. In zijn verbeelding was Zuidoost een utopische bosstad. Maar in de zeven jaren dat hij hier woont, heeft hij gezien hoe het bos langzaam aan het verdwijnen is. "Het is optimistisch," vertelt hij, "maar het zou mooi zijn als mijn film en performances de omgevingen in nieuw daglicht kunnen zetten. En de bewoners en raadsleden van het stadsdeel activeren om Amsterdam-Zuidoost groen te houden."

Op 12 februari vindt online de opening van zijn film Malfunxion plaats, met een performance met Cécile Tafanelli en Charlott Weise, evenals de première van Vorthuys' korte film Some Scenes. De voorstellingen zijn onderdeel van de groepstentoonstelling Currents #8: And Me, Streams of You, samengesteld door Helena Julian en Tim Hollander. Via de deze link kan je op 12 februari het event van de opening om 20 uur volgen. De films zijn tot en met 28 februari te zien online te zien op de website van Marres.

Deelnemende kunstenaars: Daniel Vorthuys, Charlott Weise, Cécile Tafanelli en Bea McMahon.

[Marres.org/en/programmas/currents-8-daniel-vorthuys-2/](https://marres.org/en/programmas/currents-8-daniel-vorthuys-2/)

Share this:

Facebook Twitter WhatsApp

BEA MCMAHON CÉCILE TAFANELLI CHARLOTT WEISE

DANIEL VORTHUYS HET ATELIER VAN MARRES

About Najiba Brakkee > 105 Articles

Najiba Brakkee woont in Amsterdam en werkt op project basis in de kunstwereld als pr-medewerkster en organisator. Zij ziet de kunstwereld als een avontuur en schrijft over alles wat zij onderweg tegenkomt: exposities, ateliers, beurzen en dergelijke.

« PREVIOUS
Shop: Anouk Griffioen – Untitled

NEXT »
Willie Wartaal x Voorlinden

RELATED ARTICLES

ARTIKELN

SALON

KUNST IS LANG

TENDENS

COLLEGE

ARCHIEF

Q

W

F

M

ET NIEUWE SEIZOEN VAN DE RADIOPODCAST KUNST IS LANG.

De tentoonstelling Currents #8 in Marres kon in de gehele geplande periode geen bezoekers ontvangen vanwege de coronamaatregelen. Onder de titel *And Me, Streams of You 14* zijn de werken van jonge kunstenaars uit België, Duitsland en Nederland samengebracht. Dichter Asha Karami schrijft vandaar voor Mister Motley over de tentoonstelling die niet bezocht kon worden.

AMSTERDAM CENTRUM POÉZIEWEEK

J: 'Wat weten zij ervan. Je bundel is toch ook niet voor het grote publiek geschreven.' Maar als we de etalage van de boekwinkel naderen zie ik tussen de tentoongestelde poëziebundels alsnog een exemplaar van mijn bundel Godfaceligen. Mijn kaken ontspannen.

A2 RICHTING MAASTRICHT

Ik hoor Toni Packer, een voormalige zenleraar, vertellen dat ze in een economieboek las dat mensen alleen dingen maken als er een winst te behalen valt. Toni vervolgt, afspeelsnelheid op 1,5x (ik ben ongeduldig):

'Political propaganda, although it was supposed to be a scientific book. Do human beings only work if there is a profit? Only if one identifies with the product of one's work? That has to be tested out. Whether doing something for its own sake... and the attention given to it... seeing it come into

ARTIKELN

SALON

KUNST IS LANG

TENDENS

COLLEGE

ARCHIEF

Q

W

F

M

Is that possible?

TUIN VAN MARRES, MAASTRICHT

Ik ben te laat. Ik snel door een poort en beland in een tuin waar een man aan het werk is. 'Is hier de ingang?' vraag ik. 'Het museum is dicht' zegt hij. 'Maar ik heb een afspraak.' Zijn ogen lichten op.

HAL VAN MARRES

Ik word enthousiast verwelkomd door een jonge vrouw. 'Moet ik ook een masker opdoen?' vraagt ze als ze me binnenlaat. Ik weet even niet hoe ik deze vraag moet beantwoorden maar sla het aanbod af.

'We zijn zo blij dat iemand over de tentoonstelling gaat schrijven! De pas afgestudeerde kunstenaars kregen het afgelopen jaar nauwelijks aandacht door de coronamaatregelen.'

Ze brengt me wat folderijes en waarschuwt me dat ik beter mijn jas aan kan houden. 'Laat me weten als je wat nodig hebt of als je weggaat.'

Hilde Onis, Marres

MARRES, BEGANE GROND TWEEDE KAMER RECHTS

Ik loop alleen door de ruimtes en vraag me af hoe ik naar de tentoonstelling moet kijken nu ik niet meer alleen voor mezelf kijk. En waarom erger ik me nog steeds aan mijn piepende schoenen als er niemand anders is die het kan horen? Misschien is het geluid storend omdat jij het nu ook hoort. Op de grond ligt een groot oor, een sculptuur van Hilde Onis. Horen die random muntjes, sleutelhanger en een schroef die los in de oorscheep liggen erbij of? Ik maak een foto van het oor.

ARTIKELN

SALON

KUNST IS LANG

TENDENS

COLLEGE

ARCHIEF

Q

W

F

M

Daniel Vorthuys, Marres

MARRES, BEGANE GROND EERSTE KAMER RECHTS

'So nice to see you here,' klinkt door de volgende ruimte, waarin de film *Malfunxion* van Daniel Vorthuys wordt afgespeeld. Kleurrijke excentrieke figuren en fragmentarische dialogen.

'Fairies do not age.' Roodharige pruik en roze zomerjurk stappen uit een vintage Mercedes. Iemand met nepwimpers, ontspannen op een schapenvacht, de zon schijnt.

Geluid en beeld, ondertiteling en tekst, uitspraak en betekenis sluiten niet op elkaar aan. Ze zijn niet tot een eenheid te brengen. Het beeld laat iets zien, het geluid laat iets anders horen en alles loopt anders dan de verwachting in je hoofd

'Has anyone got soft drugs on them?' Iemand likt de rand van een opgerolde sigaret.

T vertelde laatst dat ze is overgestapt op zelf rollen. 'Het moment dat je de sigaret dicht likt terwijl je nonchalant met iemand praat, oogcontact maakt en tegelijk je tong iets uitsteekt en het papier raakt... is opwindend.'

In hoeverre willen kunstenaars door middel van hun werk zelf gezien worden? Ik strandde laatst op een YouTube-kanaal van een jong gezin dat acht jaar in een Zweeds bosgebied woont in een houten hut zonder elektriciteit, riolering of verwarming. Ver van de giftige stad maken ze vlogs en onderhouden drie Instagram-accounts over hun minimalistische ruige leven. Hun home-tour op YouTube is drie miljoen keer bekeken. Sindsdien krijg ik veel aanbevelingen voor video's van mensen die de maatschappij hebben verlaten en hierover vloggen.

In Nederland wordt nauwelijks poëzie gelezen en het kost een uitgeverij bijna altijd meer dan dat het opbrengt. Als dichter weet je dat er meestal niet meer dan paar honderd bundels verkocht worden per publicatie. Sterker nog, als er te veel bundels overblijven worden ze vernietigd, want dat is goedkoper dan ze op te slaan. Dichters worden op de hoogte gesteld van deze vernietiging en sommigen besluiten dan hun bundels op te kopen. Zelfs gerenommeerde dichters hebben

Ik trek mijn jas dicht, het stilaan koelt af. De lichten en beeldschermen zijn alleen voor mij aangezet.

Een recensent zei over mijn bundel dat ik nergens een poging doe om de lezer terwille te zijn. Hoe zit het met mijzelf als lezer van mijn werk? Heb ik niet alles gedaan om mezelf ter wille te zijn? Had de recensent een andere lezer in gedachte? Wat voor een toeschouwer hadden de makers van de werken die ik nu in Marres zie in gedachten? Voista ik hier als toeschouwer?

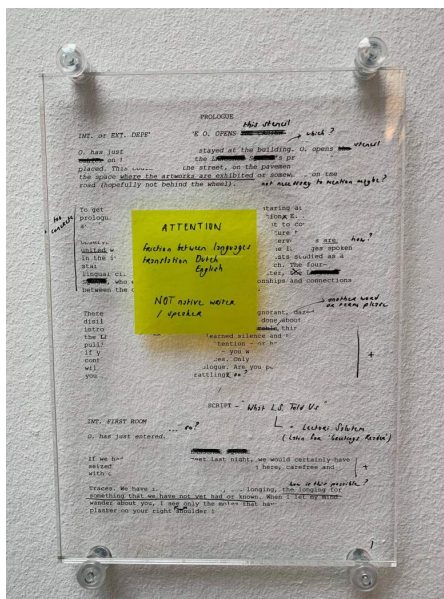

Eugen Wist

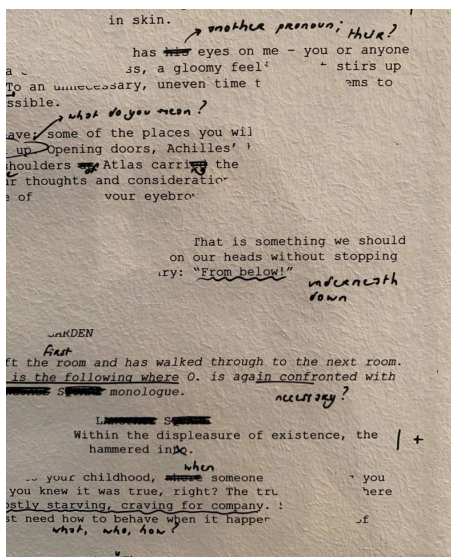
MARRES, BEGANE GROND TWEEDE KAMER RECHTS

'Voor een beginnend kunstenaar is zo'n tentoonstelling vaak een eerste erkenning en een springplank,' hadden de curatoren gezegd. Al lopend denk ik aan mogelijke maatregelen waardoor musea wel te bezoeken zouden kunnen zijn: timestops, maximumaantallen, maskers, ventilatie, een op afstand bestuurbare camera of videobellen met iemand in het museum. Steeds minder vaak hoor ik mensen praten over wat er waar te zien is, wat er speelt op hedendaagse kunstvlak. Waarom is een museum niet essentieel? Ik volg de krullende vormen van verschillende materialen in een soort installatie of schilderij van Eugen Wist. Het lijkt op een vergeten prikbord waar nog resten op zitten, alsof dit overgebleven stukjes zijn van iets groots dat hier hing en weggehaald is. Een installatie van afwezigheid. Zal ik mijn handschoenen aantrekken?

aan de werken? Zijn kunstwerken alleen waardevol als ze zichtbaar zijn? Wat is de waarde van het ongeziene kunstwerk? Ik loop door naar het volgende werk.

Puck Kroon, Marres

Puck Kroon, Marres

Tenwijl ik me verder afvraag hoe we als maatschappij omgaan met onze beelden en taal zie ik een A4 kunststofplaat waarop een tekst staat van een scenario in het Engels. In het midden een uitsparing met: "Attention – friction between languages – NOT native writer / speaker." Het werk van Puck Kroon. Veel in weggestreep, verbeterd of er staan allerlei correcties en er is feedback bijgeschreven.

"...the longing for something that we have not yet had or known." Onderstreept.

Op een andere plaat staat: "Without you we would not exist and without us you were invisible."

De eerste persoon tegen wie dit kunstwerk dit zei was de kunstenaar zelf. Nu richt het zich tot mij, hier in de rol van de schrijver over deze tentoonstelling. Zonder dit kunstwerk zou ik ook onzichtbaar worden, dan had ik dit niet geschreven en had hij dit niet gelezen. Een kunstwerk maakt de toeschouwers zichtbaar door een deel van hen bloot te leggen of te weerspiegelen. Of een kunstwerk dat meer of beter doet dan een boom, een steen of vallende sneeuw zou ik niet zeggen. Maar we zijn wel geneigd beter of anders te kijken door de context die gecreëerd wordt en doordat in de kunst bewust en doelmatig wordt omgaan met materiaal, taal en beeld.

De curatoren zeiden dat de kunstenaars niet bezig waren met vragen over zichtbaarheid, ze gingen er namelijk vanuit dat de tentoonstelling op de een of ander manier toegankelijk zou zijn. Twee dagen voordat de tentoonstelling open zou gaan ging de lockdown in. Eerst zou deze tot 19 januari duren. Na de verlenging van de maatregelen werd pas duidelijk dat de werken helemaal niet gezien zouden worden. Dus moesten deze kunstenaars de werken gemaakt hebben met een publiek in gedachten. Zonder een kijker blijven het werk en de kunstenaar onzichtbaar. Er zijn schrijvers geweest die hun werk niet wilden publiceren, hoewel die verhalen uiteindelijk ambig zijn. Ik google 'artist refused to exhibit work', zonder succes. Eén zoekresultaat gaat over een sculptuur, een nepsteen van popartkunstenaar Ed Ruscha. Hij zou zijn kunstwerk 'Rocky II' ergens in de Mojavewoestijn verstopt hebben. Filmmaker Pierre Bismuth raakte geobsedeerd door het idee van dit verstopte kunstwerk en huurde privédetectives en informanten in om de sculptuur te vinden. Hij maakte een documentaire over zijn zoektocht: 'Where is Rocky II?' (2016) en stelt vragen als 'What is an art piece that nobody can see?' Maar door deze documentaire bestaat dit kunstwerk als concept wel en is als zodanig niet meer onbekend. Deels de bedoeling van Ruscha. Daarnaast beïnvloedt het kunstwerk van Ruscha hoe we naar de natuur kijken. Een woestijn herbergt opens een kunstwerk en elke steen zou dan dat kunstwerk kunnen zijn.

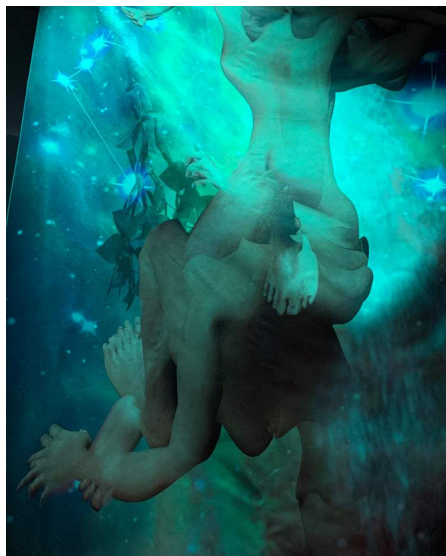
Manon Clement, Marres

MARRES, BEGANE GROND DERDE KAMER RECHTS

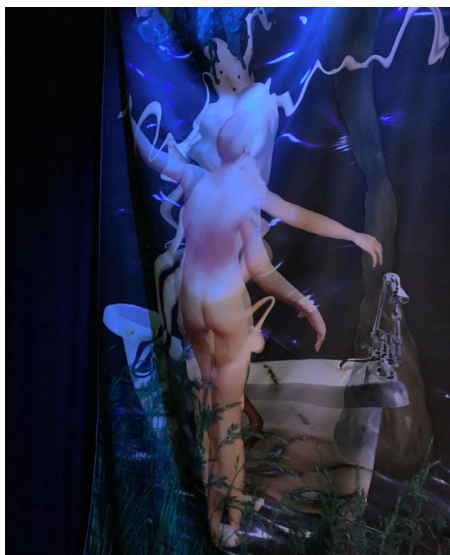
Een volgende ruimte waar ik binnenkom zie ik 'YOU YOU YOU YOU' samen met grote ogen op gewoven textiel, het werk van Manon Clement. 'TO CAPTURE YOU' verticaal op een andere doek. Deze uitspraken hebben wekenlang in de leegte geschreeuwd tegen elkaar, geen you te bekenen tot ze nu eindelijk naar mij kunnen roepen. Wilt het werk dat ik ernaar kijk en het een stem geef, of word ik bekeken? Ze fluisteren, ze schreeuwen, of ik wel echt kijk willen ze weten, ze houden me in de gaten.

Zijn we steeds meer verschoven naar zoveel mogelijk gezien willen worden? Als het een overcompensatie is van de kindertijd omdat we ons te weinig gezien zouden hebben gevoeld dan verwacht ik dat het alleen maar erger zal worden. Ouders van nu zijn nog meer afgeleid door hun telefoons en levens. Er wordt waarschijnlijk meer vastgelegd en gedeeld, maar wordt er ook echt gekeken? Al die bewaarde foto's en geschiedenissen, wie kijkt ernaar behalve voor een #throwbackthursday of #flashbackfriday?

Maar is het echt zo? Dat we steeds meer gezien willen worden? Of is het een meme, zo vaak herhaald dat ik het narratief ben gaan geloven? Propaganda zou Toni het misschien noemen.

Marios Pavlou, Marres

Marios Pavlou, Marres

MARRES, BEGANE GROND KAMER LINKS

Aangekomen bij de laatste kamer op de benedenverdieping stap ik in een droom van Marios Pavlou 'Last night I dreamt that water loved me'. Klein, donker, alle muren bedekt met zwarte stoffen. Er hangen levensgrote doeken met naakte menselijke figuren die met spots worden verlicht. Voor het eerst vind ik erotisch accuraat weergegeven. Er is een herkenbare vloeibaarheid, bewegelijkheid in de weergave van de lichamen en dit wordt versterkt door de duisternis en het beschutte gevoel van de ruimte. Dit is mijn favoriete kamer. Ik stuur foto's ervan naar J en T. Het is al half vijf. Ik was vergeten hoe langzaam ik door een museum beweeg, ik heb anderhalf uur besteed aan de begane grond en heb nog een half uur voor boven.

Hilde Onis, Marres

Günbike Erdemir

TRAPPENHAL MARRES

Veel van de werken kunnen later nog elders worden geplaatst. Zelfs een op maat gemaakt metalen kunstwerk van Hilde Onis dat een doorgang versiert, maar die zal ergens anders niet zo afgemeten ogen. Het enige werk waarbij dit helemaal niet kan is een muurschildering van Günbike Erdemir die speciaal voor de tentoonstelling is gemaakt. Die blijft straks voor altijd op de muren van de trappenhall, maar dan onzichtbaar onder een laag verf. Als er een hiërarchie is te maken in onzichtbaarheid dan wint dit werk het hertussen wel.

MARRES, EERSTE ETAGE GROTE KAMER

Sommige kunstwerken lijken te bestaan zodat het niet te gezellig wordt.

Karen Zimmermann, Marres

Karen Zimmermann, Marres

MARRES, EERSTE ETAGE LAATSTE KAMER RECHTS

Boven aangekomen volg ik geluid. In de verte hangt een groot scherm en langzaam loop ik vijf levensgrote mensen tegemoet die me stil aanstaren en dan beginnen te neurien. Een intense ervaring. Gehypnotiseerd blijf ik kijken en luisteren. Het deuntje van Kylie Minogue, 'Can't get you out of my mind'. Weer die You die met mij een gedaante krijgt. In dezelfde donkere kamer van Karen Zimmermann reageren een paar andere schermen op elkaar met beeld en geluid en samen creëren de schermen een symfonie.

MARRES, EERSTE ETAGE KLEINE KAMER NAAST TRAPPENHAL

Een kwartier lang zit ik stil met een koptelefoon op. Over werken waarover ik niet kies te vertellen kom je niets te weten. Die blijven hier ongezien.

Günbike Erdemir, Marres

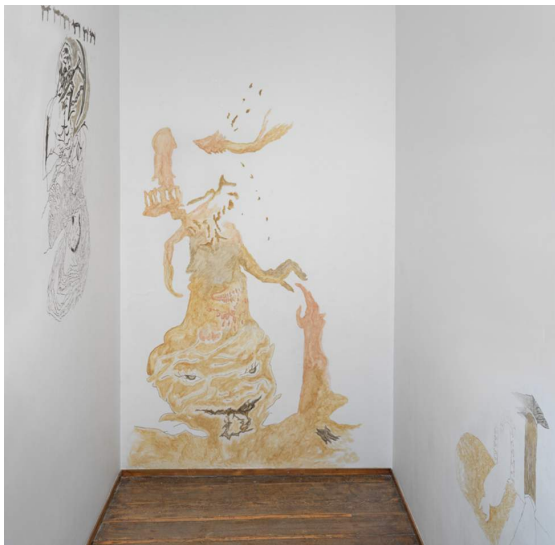
Metropolis M

voelbaar. Het script is in verschillende tinten te zien, maar kan ook meegenomen worden, om zo op een later moment nog een nieuwe laag aan de tentoonstelling toe te voegen.

Helena Julian: "Tijdens de bezoeken aan de kunstacademies viel het ons al snel op dat veel afstuderende kunstenaars nog erg op zoek zijn naar het experiment in hun werk – naar vorm, kleur, materiaal, ruimte – maar dat er ook een aantal kunstenaars zijn die daar op een bepaalde manier al aan voorbij denken. Die kijken hoe ze die specifieke middelen kunnen inzetten om iets te vertegenwoordigen of een persoonlijk verhaal mee te geven. Dat zijn het type praktijken waar we in deze tentoonstelling op hebben ingezet."

Het werk van Günbike Erdemir vormt hier een interessant voorbeeld van. Haar tent-achtige installatie *At the horizon of the evening of no return* biedt een intieme ruimte aan haar schilderwerken en tekeningen. In deze werken verkent ze de sterk contrasterende contexten van Turkije en België in relatie tot onderwerpen als vruchtbaarheid, *queerness* en sensualiteit. Ook in de grote schilderinstallaties van Anthony Ngoya komen verleden en heden samen, in een onderzoek naar de invloed van herinneringen en culturele afkomst. Historische verschijningsvormen en hun verwantschap komen terug in het videowerk van Maria Morales Arango, waarin ze nader ingaat op de religieuze en archetypische verbeelding van het vrouwelijk lichaam. Het aanspreken van de 'ander' van een persoonlijke culturele identiteit vormt ook in de werken van Marios Pavlou, Manon Clement en Hilde Onis een belangrijk element.

Metropolis M

Günbike Erdemir - At the horizon of the evening of no return, 2020. Foto: Gert Jan van Rooij

Metropolis M

Günbike Erdemir - At the horizon of the evening of no return, 2020. Foto: Gert Jan van Rooij

Anthony Ngoya - Installation, 2020. Foto: Gert Jan van Rooij

Tim Hollander: "Het is voor ons belangrijk dat de verschillende werken in de tentoonstelling op de een of andere manier aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Soms werken verschillende kunstenaars met eenzelfde thematiek, soms kunnen ze op

Metropolis M

tentoonstelling is in hun werk op zoek naar vormen om persoonlijke verhalen uit te drukken ten opzichte van een bezoeker, ten opzichte van een ander

Als talentontwikkelingstraject heeft deze editie van *Currents* ook anders uitgezien dan in andere jaren. Vanwege de coronamaatregelen is het bijvoorbeeld niet gelukt alle kunstenaars op eenzelfde moment in de ruimte samen te brengen. Hollander: "In voorgaande jaren werden er altijd trainingsdagen ingepland waar de kunstenaars hun werk aan elkaar kunnen presenteren en kunnen netwerken. Een deel daarvan hebben we online kunnen opvangen, maar dat biedt natuurlijk een heel andere sociale ervaring. Voor de kunstenaars zijn vooral de opbouwdagen heel leerzaam, omdat ze met heel praktische vragen worden geconfronteerd. Hoe moet ik een textielwerk impregneren? Op welke wijze maak ik een videobestand geschikt voor een bepaalde speler? Het team van Marres heeft daar een belangrijke educatieve rol in gespeeld. Voor ons als curatoren zijn die opbouwdagen ook enorm waardevol."

Metropolis M

Marios Pavlou - Last night I dreamt that water loved me, 2020. Foto: Gert Jan van Rooij

Metropolis M

Manon Clement - To capture you, 2020 - If I could look through you, 2020 - If I could give you a place, 2020. Foto: Gert Jan van Rooij

Metropolis M

María Morales Arango - The Nymph's Accident, 2020. Foto: Gert Jan van Rooij

De tentoonstelling is af, de werken uitgelicht, de installatiebeelden gemaakt en de zaalboekjes gedrukt. Toch zal *Currents #8: And Me, Streams of You* nooit opengaan voor een publiek. Helena Julian: “Voor ons was dit ook een heftige beslissing en het heeft ook enige tijd geduurd voordat we dit een plek hebben kunnen geven. Natuurlijk zijn wij ons bewust van de institutionele en programmatische afwegingen en de complexe belangen die daarachter schuil gaan. Voor ons is het jammer dat de cirkel niet helemaal afgerond voelt. Een groot aantal kunstenaars in de tentoonstelling is in hun werk op zoek naar vormen om persoonlijke verhalen uit te drukken ten opzichte van een bezoeker, ten opzichte van een ander. Die specifieke dialoog hebben ze niet met een breder publiek kunnen voeren en dat voelt onbevredigend.” Tim Hollander: “Je werkt tijdens zo’n traject toch toe naar een stuk zichtbaarheid en interactie met het publiek en de feedback die je daarvan krijgt. Ik hoop dat dit met het gedrukte cahier en de online presentaties alsnog kan lukken.”

De tentoonstelling is een coproductie met Z33 in Hasselt – meer informatie over *Currents #8: And Me, Streams of You* en het bijbehorende cahier vind je [hier](#).

Guus van Engelshoven
is schrijver en redacteur

HART

EXPO

17 DECEMBER 2020 – 28 FEBRUARIJ 2021

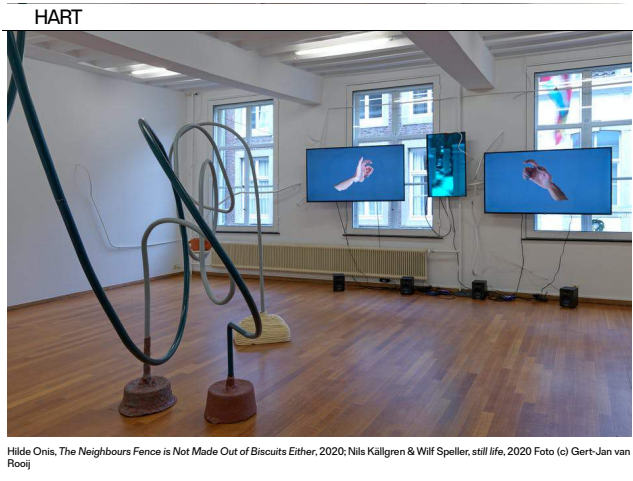
Stille echokamers

Currents #8 in Marres
Bas Blaasse

PRAKTISCHE INFO

Currents #8: *And Me, Streams of You*. Voor een beeld van de tentoonstelling, het cahier, en korte interviews met de deelnemers: marres.org/programmas/currents-8

Je kunt een honderdtal jammerclichés werpen op 2020 en ze blijven allemaal plakken. 2021 slaat voorsnog geen andere richting in. *And Me, Streams of You*, de achtste editie van de jaarlijkse groepstentoonstelling van het talentontwikkelingstraject *Currents*, met werken van recent afgestudeerden uit België, Zuidwest-Duitsland en Zuidoost-Nederland, en die dit jaar in Marres plaats zou vinden, lag op stootgaren voor de opening op 17 december toen twee dagen van tevoren alle culturele instellingen in Nederland hun deuren moesten sluiten. Uiteindelijk werden de maatregelen in januari verlengd tot na het geplande einde waardoor de tentoonstelling nooit een publiek kreeg. Zelfs een persbezoek was vanuit België niet meer mogelijk en inmiddels zijn de werken alweer gedemonteerd. Tijd voor, ja wat eigenlijk? Een gesprek met de curatoren, Helena Julian en Tim Hollander.

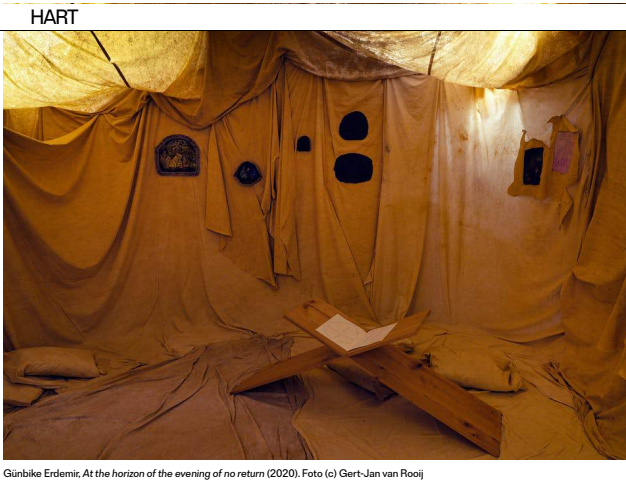

Hilde Onis, *The Neighbours Fence is Not Made Out of Biscuits Either*, 2020; Nils Kallgren & Wilf Speller, *still life*, 2020 Foto (c) Gert-Jan van Rooij

Naast de gebruikelijke rondgangen langs de eindexamenpresentaties, verspreiden Helena en Tim dit jaar een oproep onder de kunstacademies uit het gebied waar Currents zich op richt, om het gebrek aan afstudeertentoonstellingen in sommige gevallen op te vangen.

“Een voordeel is dat je in sommige gevallen met meer rust naar het werk kunt kijken, en dat je bij een goed portfolio zowel beelden van het werk hebt als enige context of een artist statement. Bij afstudeertentoonstellingen wil zulke context nog wel eens ontbreken – vooral als de kunstenaar op dat moment zelf niet aanwezig is. Een ander voordeel is dat we bij een aantal academies, die uiteindelijk alsnog een afstudeertentoonstelling organiseerden, wat gerichter konden kijken. Maar er zijn ook nogal veel nadelen: veel werk laat zich niet of niet makkelijk in foto's vangen, en installaties, performances en videowerken worden ernstig aangetast. Het bekijken van video's en foto's online vereiste van ons behoorlijk wat voorstellingsvermogen om de potentie van het werk in de ruimtes van Marres te zien.”

Ik herken de uitdaging van online kunst kijken terwijl ik mij een beeld probeer te vormen van de presentatie door middel van de documentatie en het cahier dat Helena en Tim mij hebben opgestuurd. De individuele werken moeten het hierbij ontgelden; achter een laptopscherm blijven installaties, schilderijen, videowerken, prints en tekeningen noodgedwongen aan de oppervlakte. Misschien prevaleert juist daarom een gevoel van cohesie dat de werken onderling tot stand brengen.

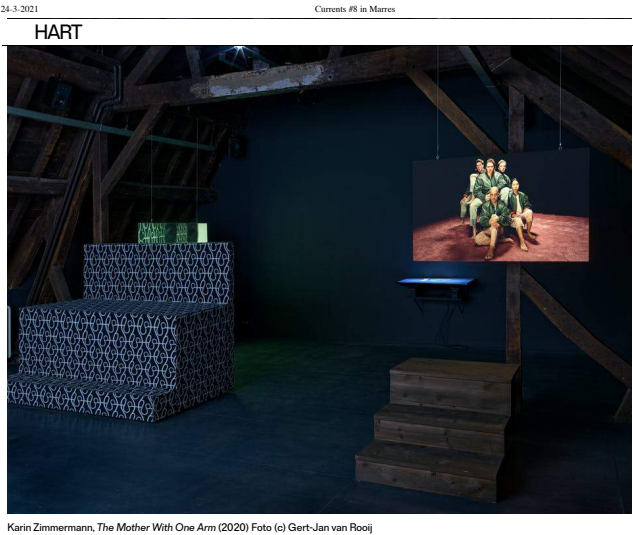

Günbike Erdemir, *At the horizon of the evening of no return* (2020). Foto (c) Gert-Jan van Rooij

“Tijdens het maken van onze selectie viel het ons op dat een deel van de kunstenaars hun artistieke middelen inzetten om verder te kijken dan een formeel onderzoek naar kleur, ruimte of beeld, en een koppeling maken tussen hun eigen geleefde ervaring – vragen over identiteit, herinnering of geschiedenis – en universele thema's. Binnen dat proces kwam een aantal thema's meerdere keren naar voren, vaak in het werk van kunstenaars met een sterke eigen beeldtaal. Naarmate we onze selectie specifiekier maakten zijn we erop gaan letten dat de individuele kunstenaars zich via elkaar konden verbinden. Samen begonnen zij een netwerk te vormen waarin elke kunstenaar een link kon zijn tussen twee andere kunstenaars. Zowel de kwaliteit van het individuele werk als een bepaalde relevantie ten opzichte van een naburig werk werkte hierin doorslaggevend.”

Op veel van de overzichtsfoto's van de tentoonstelling zijn dan ook meerdere werken te zien, alsof ze samen een grotere installatie tot stand brengen. De onderlinge samenhang lijkt op zich een stuk sterker dan ik gewend ben van een gemiddelde best of graduates.

“Vanuit onze interesses als curatoren in de installatie als presentatievorm, maar zeker ook door de verbintenis die de werken op meerdere niveaus inhoudelijk aangaan, waren we geen voorstander van een groepstentoonstelling die zou lezen als een serie solopresentaties. Doordat Marres als huis is opgebouwd uit verschillende losse kamers kan het verdelijk zijn om elke kunstenaar een eigen ruimte toe te delen. Door de werken bij elkaar in de ruimte te plaatsen worden de persoonlijke perspectieven van elke kunstenaar in een bredere context geplaatst, worden in thematiek maar ook in beeld en geluid contrasten gecreëerd. De werken zijn wat ons betreft krachtig genoeg om naast elkaar overeind te blijven en elkaar aan te vullen. Doordat ze nu in elkaar overstromen, maar ook doordat er van verschillende kunstenaars een soort echo's in latere ruimtes te zien zijn, willen we de unieke samenkomst van deze werken in deze ruimtes uitbuiten. Wat ons opvalt is dat veel elkaar opvolgende werken uitnodigen tot een nieuwe lezing van een eerder werk.”

Karin Zimmermann, *The Mother With One Arm* (2020) Foto (c) Gert-Jan van Rooij

Dat de klanken uit deze echokamers geen weg naar buiten hebben kunnen vinden is voor iedereen betreurenswaardig. Maar de tentoonstelling is ingebed in een grootschaliger talentontwikkelingstraject dat bestaat uit begeleiding, workshops en presentaties, zodat de deelnemende kunstenaars op z'n minst door het landschap van een kunstinstituut hebben kunnen lopen.

“Voor veel van de kunstenaars is het voor het eerst dat ze werk presenteren in een instituut van deze schaal en voor de meesten is het hun eerste tentoonstelling na hun afstuderen. Als curatoren hebben we onze bijdrage zo transparant mogelijk proberen te maken. We hebben de kunstenaars toegelicht waarom we net deze selectie van kunstenaars gemaakt hebben, waar we op letten bij het bezoeken van afstudeershows, hoe de thematieken uit de werken voor ons verband houden. Daarnaast hebben we veelvuldige gesprekken gehad over de ontwikkeling en de productie van het werk naar de tentoonstelling toe. Veel van de werken zijn aangepast naar de ruimte van Marres of kregen bijvoorbeeld een update in vorm of editing. We hebben de kunstenaars bij al deze stappen nauw betrokken, zodat het een leerzame en inzichtelijke institutionele ervaring kon zijn. We hebben ze niet aangesproken als studenten, maar als jonge kunstenaars die het vertrouwen kregen om deel te zijn van een groepsshow op deze schaal. Werken met een instituut als Marres geeft hun hopelijk een aantal handvatten van hoe ze verder met instituten en curatoren kunnen werken.”

Metropolis M

Intimate Geographies, Marres Maastricht, 2021, foto Gert Jan van Rooij

De nieuwe coördinaten van het thuisgevoel - Intimate Geographies in Marres

15.08.2021 | REVIEW — Nadeche Remst

Thuis is niet meer de veilige haven die het heet te zijn. De pandemie heeft zijn definitie volkomen overhoop gegooid. Charbel-joseph Boutros en Stéphanie Saadé uit Beirut, zelf verbannen uit hun huis na de ontploffing van een jaar geleden, gaan in Marres op zoek naar dat wat een huis tot een thuis maakt.

Intimate Geographies is een tentoonstelling van Charbel-joseph Boutros en Stéphanie Saadé in Marres in Maastricht, waarin ze de tentoonstellingsruimte tot hun 'thuis' hebben gemaakt. Ze creëren in de kamers van het herenhuis verschillende huiselijke omgevingen en ervaringen waarin ze reflecteren op de precariteit en fragiliteit van onze huidige tijd.

Tijdens de opening van de tentoonstelling bezetten twee protagonisten de ruimte. Het kunstenaarssechtpaar, dat Boutros en Saadé imiteert, woont hier en voert de

Metropolis M

doorbrengen.' Maar ook hun huissituatie in Beiroet is onderwerp, waar hun leven getergd is door een politieke crisis gevolgd door de dramatische ontploffing van nu een jaar geleden.

Saadé: 'De werken in de tentoonstelling - ook al zijn ze bedacht in 2019 vóór de recente gebeurtenissen in Libanon - kunnen gelezen worden door de lens van alles wat er gebeurd is. Ze passen zich aan aan de politieke gebeurtenissen en de geschiedenis van de regio.'

Intimate Geographies, Marres Maastricht, 2021, foto Gert Jan van Rooij

Metropolis M

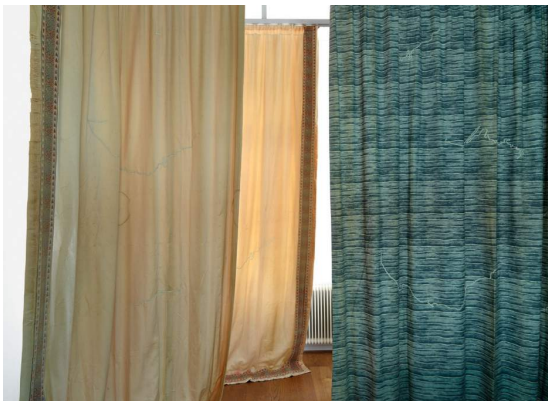
Intimate Geographies, Marres Maastricht, 2021, foto Gert Jan van Rooij

Op de begane grond, in de ruimte met bovenlicht van Marres, is een tuin aangelegd, die verwijst naar de aangelegde tuin vol planten die Boutros en Saadé in hun vroegere huis in Beiroet hadden. Na de explosie, op 4 augustus, hebben ze hun planten aan vrienden en familie gegeven. Boursos zegt dat ze alle planten die ze in Beiroet zijn kwijtgeraakt weer in huis wilden zetten. 'We hadden twee keer zoveel planten als je hier ziet.'

De wintertuin, geïnstalleerd op de benedenverdieping van Marres, is opgevat als een plek waar men kan lezen en discussiëren. In de loop van de tentoonstelling is hij aangevuld door de protagonisten met andere planten. Je zult ze er als bezoeker ook zelf geregeld kunnen aantreffen.

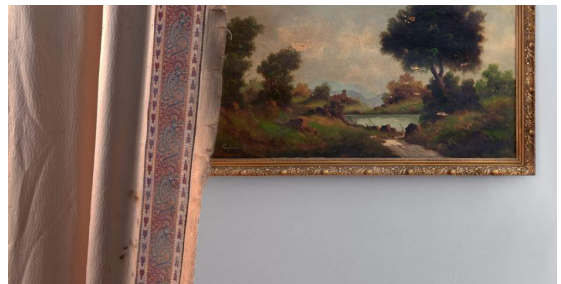
De eetkamer bestaat uit werken van Saadé. In de kamer hangen gordijnen uit het huis van haar familie in Libanon. Deze tien gordijnen zijn geborduurd met 37 routes die zij van 1995 tot 2001 in Libanon heeft afgelegd op weg naar vrienden en familie, naar de bioscoop of het strand. Het aantal komt overeen met met haar leeftijd. 'De basis is een materiaal dat geschiedenis draagt. Je kunt zien waar de ramen hebben gezeten, en ze hebben vlekken, plooiën en andere fysieke sporen van hun gebruik. Voor elk van de werken neem ik de tijdspanne waarin het materiaal in het huis werd geïnstalleerd. Hier is dat van 1995 tot 2001. Deze periode komt overeen met de nasleep van de Libanese burgeroorlog: de wederopbouw van de stad, de (her)ontwikkeling van nieuwe wegen en veel gebieden die voorheen ontoegankelijk waren.'

Metropolis M

Intimate Geographies, Marres Maastricht, 2021, foto Gert Jan van Rooij

Metropolis M

Intimate Geographies, Marres Maastricht, 2021, foto Gert Jan van Rooij

Een dramatisch element in het interieur is het schilderij dat aan de muur is gehangen. Het door Saadé als *Becoming a Painting* (1950-2019) beschreven landschapsschilderij behoorde toe aan Saadé's grootouders en werd tijdens de burgeroorlog door granaatscherven getroffen. Het werk is, zoals de kunstenaars zeggen 'geconditioneerd door de oorlog'. Als je goed naar het schilderij kijkt, kun je zien hoe de verf rond de granaatscherven is gebarsten.

In de woonkamer installeerde Boutros een installatie die eerder te zien was in Beirut Art Center en later in S.M.A.K. in Gent. Onder het tapijt is een betonnen sculptuur geplaatst in het exacte gewicht van Marres-directeur Valentijn Byvanck. Bezoekers worden uitgenodigd hun schoenen uit te trekken en door het tapijt te lopen en erop te gaan liggen. Boutros gebruikt vaker onzichtbaarheid als materiaal, om, zoals hier de verborgen institutionele dynamiek aan de orde te stellen.

Intimate Geographies voelt alsof je binnenkomt in het huis van een vreemde. Een huis dat bewoond wordt door een kunstenaarskoppel, waarvan je niet precies weet wie zij zijn of wat ze aan het doen zijn

Metropolis M

Intimate Geographies, Marres Maastricht, 2021, foto Gert Jan van Rooij

Intimate Geographies, Marres Maastricht, 2021, foto Gert Jan van Rooij

Metropolis M

Intimate Geographies voelt alsof je binnenkomt in het huis van een vreemde. Een huis dat bewoond wordt door een kunstenaarskoppel, waarvan je niet precies weet wie zij zijn of wat ze aan het doen zijn. Elke kamer die je binnenloopt, ontvouwt zich in verschillende verstrengelde verhalen met meerdere lagen en abstracties, een amalgaam van heden en verleden, persoonlijk en politiek.

De installatie is niet los te zien van de pandemie, die heeft gemaakt dat we het leven vooral vanuit de beslotenheid van ons huis ervaren. Het begrip 'thuis' is veranderd van een intieme ruimte, een plaats om te rusten, te eten en te slapen, in een kantoor aan huis, een studio, een universiteit, een bibliotheek, een restaurant, een bar, enzovoort - allemaal tussen dezelfde muren.

Nog prangender is hoe de notie van 'thuis' is veranderd voor Boutros en Saadé, sinds 4 augustus 2020 toen hun huis in Beirut werd aangetast door de grote ontploffing die een groot deel van de stad zwaar beschadigde, en ook de oorzaak ervan is dat ze inmiddels niet meer wonen.

Beide kunstenaars kiezen ervoor om op een poëtische en indirecte manier de situatie te verwerken in de tentoonstelling. Zoals een huissleutel die in goud is verguld, waarvan de gouden laag steeds zal afnemen wanneer de sleutel weer het slot zal omdraaien. Het zijn juist deze subtiele gebaren die indruk maken, niet zozeer de aanwezigheid van het kunstenaarskoppel die de ingestudeerde zinnen voordragen. Ook zij zijn te gast in de tentoonstelling, en kunnen er weggaan wanneer ze willen.

Intimate Geographies, Marres, Maastricht, 6.3 t/m 15.8.2021

Nadeche Remst
is kunsthistoricus

SHARE THIS ARTICLE:
| [BACK TO TOP](#)

History's footnote: on love and freedom

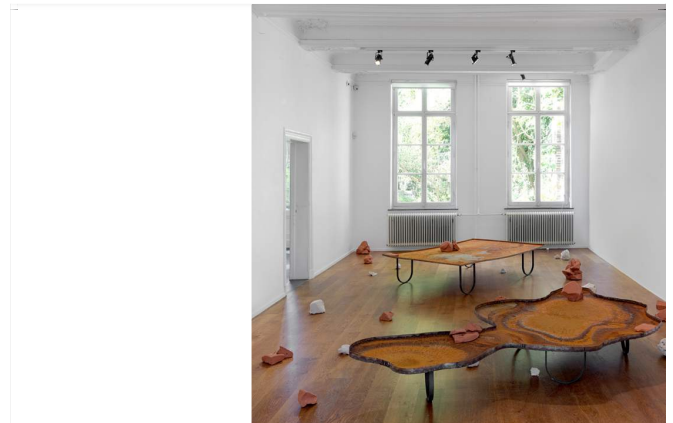
11 november 2021
Auteur: Ethel Tawe
Foto: Euridice Zaltuna Kala. Detail of 'Personal Archives, An exercise on emotional archeology'. 2020, Transfer to glass, painting, photography, size variable. Photo: Rob van Hoorn

Delen:

An Exhibition Curated by Khanyisile Mbongwa

"To look at history through the lens of love and freedom is a daunting and liberal task." But where do we understand this historical past to be situated? Is it within backward linearity or in the expansive notions of cyclical temporality that many Western traditions offer?^[1] South African curator Khanyisile Mbongwa's exhibit 'History's Footnote: On Love and Freedom' at Marres Maastricht, invites us to use a measure, offering a site to reckon with complex trajectories and synthesize a difficult future. For me, it cues a paradigm shift from history-memory as situated in the past, embracing constant reinvention with each life breath: freedom.

'History's Footnote' is a deeply textural exploration of spatial, sonic, and material sensibilities. In a myriad of modalities, it journeys through five main chapters (the first namely: 'The Wound and Healing', 'The Archive and Care', 'Freedom as Liberating Curious Body', and 'The Water and Land.' Each is curated (cured and cared for) by Khanyisile emphasizes), by finding synergy between the counter-narratives 11 different artists present from Brazil, the Pacific, Congo and beyond. "I have to consistently to the artists and what they come with... I'm not just inviting them, but I'm inviting ancestral lineage... and those [they] are preparing for," Khanyisile shares with me about her curatorial practice. This act of transmission and gift exchange is a practice she equally offers her 19-month old child, to whom this exhibition is dedicated.

Lungiswa Gqunta, 'Building Mountains', 2021, Clay, rusted iron, size variable. Photo: Rob van Hoorn

*Euridice Zaituna Kala. Detail of 'Personal Archives, An exercise on emotional archeology'. 2020, Transfer to glass, painting, photography, size variable.
Photo: Rob van Hoorn*

Janau, 'Unsilent Y', 2021, Installation. Photo: Rob van Hoorn

The exhibition itself is an intervention in time, a visible labor of love, and an exercise in 'emotional archeology' as titled in the work of exhibiting artist **Euridice Zaituna Kala**. The quest for love and freedom, to which history serves as a 'footnote', requires dismantling knowledge systems (the 'main text') as explored in **Kemang Wa Lehulere's** work. **Janau**, **Nicholas Galanin**, and **Hymn_self's** present modes of sonic inquiry through language and song. "Some of these histories cannot be in books... How do we tell of legitimate and non-legitimate histories?," Khanyisile asks, regarding space for forms of embodied histories and their non-linear timelines.

Hymn_Self, Detail of 'Mo'mning grief', installation, 2021. Photo: Rob van Hoorn

Hymn_Self, 'Mo'mning grief', installation, 2021. Photo: Rob van Hoorn

Mapping the transitions we course through in the exhibition space, **Eric Magassa's** chromatic layering of works orients and disorients our conscience. In remembering transience of life and the many who have died in the pursuit of freedom, we further reckon with death as a form of liberation in **Géraldine Tobe's** virtual experience. **Ncedo Gxekwa's** work, we are confronted with the constant negotiation of life in targeted spaces. **Felipe Castelblanco** and **Lungiswa Gqunta** question physical site resistance and emancipation, while **Nastio Mosquito** interrogates the contradictions come with a shift in perspective and our moral compass toward change. In their work, each work offers an antidote of sorts, directly or indirectly through the impressive demands made of us: the daunting yet liberating task.

Eric Magassa, Detail of 'Footwork', 2015 - until present, Juxtaposition of painting, collage, archival images, abstract patterns and photography, size variable. Photo: Rob van Hoorn

Eric Magassa, Detail of 'Footwork', 2015 - until present, Juxtaposition of painting, collage, archival images, abstract patterns and photography, size variable. Photo: Rob van Hoorn

Ultimately, 'History's Footnote' asks us to be fully present; as to not miss the opportunity to be 'changed, rearranged, and freed'. 'What does it mean to be free?' Khanyisile rightfully asks, "given our history of oppression, colonialism, and slavery?" For this question recalls the importance of imaginative work as articulated in Audre Lorde's statement: "All social justice work is science fiction. We are imagining a world free of injustice, a world that doesn't yet exist."^[2] Through the art of curation, and with ethics of love, this exhibition is a probe to our imaginings and an altar for collective world-building.

Love is the ultimate freedom. The denial of freedom, and therefore love, is the curtailment of infinite possibility. It is love that has rallied collective protest and an undeniable quest for a freer world. It is a dance between the personal and the collective which can never be in vain. Through the memory work demanded of us in 'History's Footnote', I ask myself: How far have we come? Where are the open wounds? How do we galvanize healing for our collective body?

Ncedo Gxekwa, 'Don't You Know Cape Town is Killing Me', 2016, Multiple Photo's, sizes variable. Photo: Rob van Hoorn.

Kemang Wa Lehulere, 'Where Did the Sky Go?' 2020, 16 bronze life-size hands in 16 music stands, 10 bronze large hands, bronze dog head, size variable (100 x 670 cm). Photo: Rob van Hoorn

You can visit 'History's Footnote: On Love and Freedom' until 28 November 2021 on the website of **Marres Huis voor Hedendaagse Cultuur** for more information.

Ethel-Ruth Tawe (b. Yaoundé, Cameroon) is an image-maker, storyteller, and traveller based between Ghana and The Netherlands. She is a multidisciplinary examining archives and identity in Africa and the diaspora. Using collage, pigm words, still and moving image, Ethel's work reflects on space and time, often fr magical realist lens. Her burgeoning curatorial practice took form in an inaugur exhibition titled 'African Ancient Futures', and continues to expand through a my audiovisual experiments.

- [1] *Rasheedah Phillips*, 'Dismantling the Master's Clock[work] Universe'
- [2] *adrienne maree brown*, 'Octavia's Brood'

Meer nieuws

15 MAART 2022, PADVAT

Padvat: Uithoekzoek

In het vliegtuig lees ik Nigel Penn's boek *The Forgotten Frontier*. Dat gaat over het opschuiven van de Kaapkoloniegrens in noordelijke richting en de problemen die de witte kolonisten daar veroorzaakten voor andere volkeren.

7 MAART 2022, ACTUEEL

Het Zuid-Afrikahuis bezorgd over gevolgen Russische inval Oekraïne

In navolging van het communiqué van de Koninklijke Bibliotheek is het Zuid-Afrikahuis bezorgd over de Russische inval in Oekraïne en hoe de situatie zich ontwikkelt.

3 MAART 2022, BIBLIOTHEEK

Further Reading List Footnotes Episode 1

Would you like to dive further into the subject of the last episode of our bi program 'Footnotes'? Serving as a Reading List, our librarian Bianca Oudejans has compiled the following bibliography.

Meer

Bezoekadres

Openingstijden

<https://www.zuidafrikahuis.nl/2021/11/11/historys-footnote-on-love-and-freedom-2/>

Pagina 7 van 8

TRENDBEHEER VINDT VERSLAAT OVER TRENDBEHEER ADVERTEREN

SHOP

— > [14-03, 2022] Sasha Dees @ De 100 vrouwen van Marcel SEARCH ...

RECENT COMMENTS

Aida on *Revolusi!* Indonesië Onafhankelijk @ Rijksmuseum

Niels Post on Late kritiek in Rotterdam op Gergiev Festival

WMengelberg on Late kritiek in Rotterdam op Gergiev Festival

GS on "Wees realistisch, denk het onmogelijke" De gedachte wereld van kunstenaar Pieter Kooistra. "Pieter Kooistra (1922-1998). Wie? Een vergeten, van oorsprong Friese beeldend kunstenaar en filosoof, wiens kunstenaarschap ik hier aan de vergetelheid wil onttrekken." [longread van de dag, red.]

Erica on Tell Me Your Story @ Kunsthall Kade

advertentie(s)

Z-Files #29: boekpresentatie CBK R'DAM 19:00 - 20:00 16-03-2022 16-03-2022
Do 7 april, 17.00 uur bij Zaal Staal, Rotterdam.
Reserveer een gratis ticket!

SUBSCRIBE TO OUR NEWSLETTER

Schrijf je in op onze nieuwsbrief; om

Kunst in Maastricht

🕒 25-10, 2021 👤 Sasha Dees 📁 verslaat 💬 0

Niels Post stuurt me een persbericht over *Streetview* een project van curator Bart van den Boom met de vraag of ik zin heb om er heen te gaan? Post kent zijn reislustige "correspondent", natuurlijk heb ik daar zin in! Het project is in de avonduren dus ik stop een tandenborstel en schone onderbroek in mijn handtasje en stap op de trein voor 2 daagjes Maastricht.

Ik kom uren verlaat aan wegens een op de informatie schermen vermeldde "persoon op het spoor". Van den Boom heeft me voor vertrek tips gegeven waar ik voor de avonduren nog heen zou kunnen in Maastricht. Ik loop van het station door het prachtig gerestaureerde historische centrum (Maastricht is al 2000 jaar bewoond), via straten en het Vrijthof mij bekend van Monopoly naar *Marres*, *huis voor hedendaagse kunsten*. Het is mijn eerste bezoek aan de locatie, ik word warm verwelkomd bij de receptie en krijg een korte uitleg over de plattegrond van het gebouw, een toelichting over de tentoonstelling: "History's Footnote, on Love and Freedom", en ontvang de gratis brochure met meer informatie. Daarna

Pagina 1 van 22

<https://trendbeheer.com/2021/10/25/kunst-in-maastricht/>

Keizersgracht 141-C
1015 CK Amsterdam
+31(0)20-6249318

Kantoor ma, di, do 09:00 – 17:30
Bibliotheek & studiezaal ma, di, do 10:00 – 16:00

Plan route

Blijf op de hoogte

Vragen en afspraken

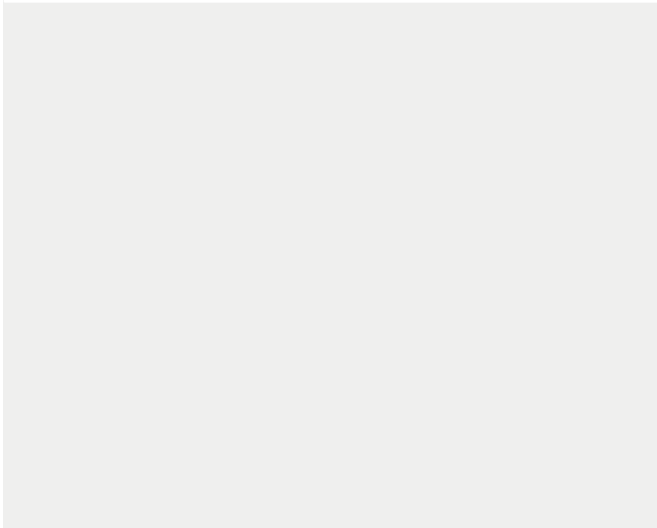
Volg ons

Aanmelden nieuwsbrief

Neem contact op

Het Zuid-Afrikahuis 2020

<https://www.zuidafrikahuis.nl/2021/11/11/historys-footnote-on-love-and-freedom-2/>

Pagina 8 van 8

acht uur het trendbeheer dagoverzicht in de mailbox.

Email Address *

SUBSCRIBE

We don't spam! Read our privacy policy for more info.

wordt ik voorgesteld aan de zaalwacht van de begane grond, die me vriendelijk toelacht en aangeeft dat ze mijn vragen kan beantwoorden of meer informatie kan geven mocht ik daar behoefte aan hebben, maar zich vervolgens discreet opstelt mocht ik dat allemaal juist niet willen.

Gender-, seksuele, raciale en culturele ongelijkheid staat sinds het afgelopen jaar hoog op de agenda. Aangezien het decennia lang onderbelicht is geweest in Nederland is er weinig tot geen kennis en netwerk bij de curatoren en dat vertaalt zich in het tonen van dezelfde handvol kunstenaars, niet wit-Europees en vrouw, dat tikt direct twee checkboxen, en in vaak slecht samengestelde tentoonstellingen met problematische uitleg en teksten.

Niets is minder waar bij Marres. "History's Footnote, on Love and Freedom" is met stip de beste inclusieve tentoonstelling die ik ooit gezien heb in Nederland en de eerste die zich in alles (keuze in curator en kunstenaars, selectie en kwaliteit werken, balans en dialoog tussen werken, installatie, brochure teksten, ontvangst, uitleg door zaalwachters als je daar zelf om vraagt), kan meten met wat ik de afgelopen vijftientig jaar in diverse andere landen buiten Nederland aan tentoonstellingen gezien heb op dit gebied. Wat het vooral extra bijzonder maakt is dat de aandacht ligt op de zeggingskracht en verbeelding van de werken zelf. Er is nergens uitleg in de tentoonstelling zelf over het thema, de werken, of namen van kunstenaars en titels van de werken. De curator geeft haar absolute vertrouwen aan de kunstenaars om de werken voor zichzelf te laten spreken, wat een verademing!

Jaehun Park @ Bradwolff Projects en groepsexpo All Flourishing is Mutal @ Melkweg

by *Sasha Dees* in *verslaat* 0

Nog onwennig ga ik vandaag, like it's 2019, niet naar 1 maar 2 openingen. Vergeet het reserveren van een tijdslot gewoon weer op de boemel de fooi. Niets te mondkapjes, afstand houden van elkaar, en [Meer...]

<https://trendbeheer.com/2021/10/25/kunst-in-maastricht/>

Pagina 2 van 22

Metropolis M

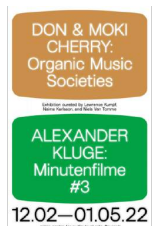
Janaú, *Unsilent Y*, 2021.
installatie. Foto door Gert Jan van Rooij

'Zonder vrijheid geen liefde, en vice versa' - History's Footnote in Marres

15.11.2021 | REVIEW — Linda Köke

Als de geschiedenis van onderdrukking, kolonialisme en slavernij ons heden steeds blijft doordringen als een

Kunstenars: Felipe Castelblanco, Nicholas Galanin, Lungiswa Gqunta, Noncedo Gxekwa, Hymn_self, Janaú, Euridice Zaituna Kala, Eric Magassa, Nástio Mosquito, Geraldine Tobe, Kemang Wa Lehulere.
Curator: Khanyisile Mbongwa.

Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur

dinsdag t/m zondag: 12.00 – 17.00 uur
Capucijnestraat 98
6211 RT Maastricht
T: +31 (0) 43 327 02 07
E: info@marres.org

Marres Kitchen

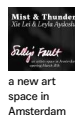
Geopend voor lunch en avonden van dinsdag t/m zondag:
12.00 – 17.00 en 18.00 – 22.00 (keuken sluit om 21.00)
Om een tafel te reserveren, bel +31 (0) 6 13 33 35 83

Issue no1
feb - mrt
2022
origineel

weerbarstige voetnoot, hoe dan daadwerkelijk een vrije wereld te maken? Curator Khanyisile Mbongwa selecteert kunstenaars die liefde centraal stellen in hun antwoord.

Voetnoten staan in een vreemde verhouding tot de teksten waar ze bij horen. Enerzijds onderbreekt het bekijken ervan onze leesflow; anderzijds ontgaat ons bij het negeren ervan de context van de tekst die we proberen te doorgronden. In Marres wordt de geschiedenis als een voetnoot gepresenteerd, die 'het heden blijft binnensluipen'. Het is een 'verleden dat nooit het verleden is, omdat het niet ongeleefd kan worden', zoals curator Mbongwa in een toelichting schrijft. In *History's Footnote* vormt dit gegeven het vertrekpunt van 'de zoektocht naar liefde en vrijheid' van elf internationale kunstenaars.

Er zijn meerdere multisensorische ervaringen in de expositie. De eerste komt bij binnenkomst meteen bij me binnen. In de geluidsinstallatie *Unsilent Y* spreekt de Braziliaanse Janaú actief vier zintuigen tegelijkertijd aan. Ik voel de bladeren knisperen onder mijn voeten. De geuren van de hangende strohalmen en bladeren op de grond komen me tegemoet. Tussen deze strohalmen klinkt een geluidsofname, die ik niet direct

kan plaatsen: het ritselen van bladeren, het sijpelen van water en fluitende vogels voeren me mee naar een regenwoud.

Janaú laat hier de verloren taal horen van het Tupi-Guarani volk in Brazilië. De Portugese kolonisten verboden het volk hun eigen taal te spreken, waarmee het een belangrijk middel verloor om uiting te geven aan hun cultuur en tradities. In *Unsilent Y* wil Janaú de klank van de letter Y in de taal van de Tupi-Guarani via allerlei inheemse rituelen en geluiden weer tot leven wekken. Als ik er ben, is er alleen de installatie die mij kan vervoeren naar het Braziliaanse woud. De setting werkt fantastisch als vehikel, maar zonder extra context die de zaaltekst mij geeft zou de échte kern van het werk me ontgaan zijn.

de emancipatiestrijd lijkt ons telkens weer met nieuwe tegenslagen te confronteren, des te belangrijker is het dat we gezamenlijk doorgaan, de strijd voortzetten

Lungiswa Gqunta, *Building Mountains*, 2021. Klei, verroest ijzer, afmetingen variabel. Foto door Gert Jan van Rooij

Lungiswa Gqunta, *Building Mountains*, 2021. Klei, verroest ijzer, afmetingen variabel. Foto door Gert Jan van Rooij

Lungiswa Gqunta's installatie *Building Mountains*, daarentegen, heeft geen woord uitleg nodig om me te raken. In roestige metalen

ritual for the night - jaehun park

Nieuwste nummer gratis bij een jaarabonnem ent!

'GABO: Portrait of a Sculpture' Do 7 april, 17.00 uur bij Zaal Staal, Rotterdam

26 maart fotoveiling voor Oekraïne

bassins, met een organisch golvende contour, zijn hompen klei neergelegd. De kunstenaar ziet ze als bergen, die als getuigen de dramatische gebeurtenissen in de omgeving hebben waargenomen. Gqunta legt in haar werk stille momenten van Zwarte opstand vast. Het verstilde werk imponeert. Er ontstaat een connectie van aarde, lucht en water. Het is een landschappelijk beeld, waar het verstrijken van de tijd zichtbaar wordt gemaakt door de oxidatie van het metaal. Ook de klei die verspreid in de ruimte ligt is niet af en kan nog bewerkt worden; het einde van het proces van verwerking is nog niet bereikt. Ik denk aan Sisyphus, die elke keer als hij met zijn rots de top had bereikt deze weer naar beneden zag rollen. Ook de emancipatiestrijd lijkt ons telkens weer met nieuwe tegenslagen te confronteren, des te belangrijker is het dat we gezamenlijk doorgaan, de strijd voortzetten en aan deze bergen blijven bouwen.

Eric Magassa, *Footwork*, 2015-heden. Juxtapose

24/3 1546 ROSE ROSEN IN CONVERSATION

PPF VERZAMELEN VERZAMELEN COLLECTIE Kees van Gelder & Thoma Jorhansen

Verzamelaars gesprek & boekpresentatie a.s. zondag

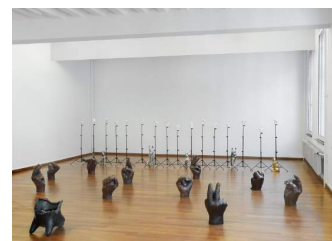

van schilderkunst, collage, archiefbeelden, abstracte patronen en fotografie. Afmetingen variabel. Foto door Gert Jan van Rooij

De beschilderde gangen van Eric Magassa knallen als kleurrijke explosie door de gangen en het trappenhuis van Marres, en verbinden boven- en onderverdieping met elkaar. De muurschilderingen zijn onderdeel van de *site-specific* installatie *Footwork (2015-heden)*, waar ook collage en fotografie onderdeel van uitmaken. Magassa laat zich voor zijn werk inspireren door de rijke geschiedenis van de jaren tachtig. Hij verbindt zijn persoonlijke levensloop, met name zijn Zweedse, Franse en Senegalese afkomst, aan historische feiten, zoals de opkomst van het neoliberale kapitalisme en verzet daartegen, de opkomst van massamedia en populaire cultuur.

Euridice Zaituna Kala, *Personal Archives*, An exercise on emotional archeology. 2020. Overdruk naar glas, schilderijen en fotografie, afmetingen variabel. Foto door Gert Jan van Rooij

Kemang Wa Lehlere, *Where Did the Sky Go*, 2020. 16 bronzen handen op muziekstandaard, 10 bronzen grote handen, hondekoppen, afmetingen variabel.

Foto door Gert Jan van Rooij

De gekleurde wanden van het trappenhuis leiden naar de bovenverdieping, waar direct de installatie *Where Did the Sky Go?* (2020) van Kemang Wa Lehulere te zien is. Op muziekstandaarden staan zestien afgietsels van handen in verschillende houdingen op een rij. Op de vloer staan nog eens tien grote, bronzen handen, een stel keramieken honden houdt de wacht. De handen spelen de vraag van de titel, die zijn zoon aan hem stelde toen ze bij een treinrit een tunnel inreden. Deze plotse verduistering, ook in een symbolische zin, is een veelvoorkomend thema in Wa Lehulere's werk, net als de keramieken honden. De honden zijn rassen die gebruikt worden om schapen te hoeden, zoals Duitse herders, border collies of Rottweilers. Net als vele symbolen die Wa Lehulere gebruikt, zijn de schaaphonden een symbool voor de Zuid-Afrikaanse cultuur, waarin zulke honden vaak waken voor de huizen van hun rijke baasjes. In de installatie zijn de snuiten op mij gericht: telkens als ik mijn stap verzet in de installatie, kijkt een andere hond mij aan. Maar wie of wat bewaken zij? En proberen zij mij juist buiten te houden, of waken ze voor een ander potentieel gevaar?

Dat geschiedenis nauwelijks los te zien is van het heden, spreekt uit de grote emancipatiedrang die in alle werken in de tentoonstelling aanwezig is. Als de geschiedenis van onderdrukking, kolonialisme en slavernij ons heden steeds blijft doordringen als een weerbarstige voetnoot, hoe dan een vrije wereld te maken? Het antwoord ligt mogelijk in de benadering die curator Mbongwa voorstelt voor *History's Footnote*: 'Zonder vrijheid geen liefde en zonder liefde geen vrijheid'.

Er broeit een stille opstand die niet wordt gekenmerkt door geweld, maar door de overdracht van liefde en positieve affirmatie op de volgende generatie

Noncedo Gxekwa,
Don't you know
Cape Town is killing
me, 2016. Meerdere
foto's, afmetingen
variabel. Foto door
Gert Jan van Rooij

Géraldine Tobe.
Foto door Gert Jan
van Rooij

Felipe Castellanico,
Pathfinding:
altitudinal border
crossing and radical
seafaring, 2021.
Videoinstallatie.
Foto door Gert Jan
van Rooij

Aan het einde van de expositie weten Nicholas Galanin en Noncedo Gxekwa dit credo als geen ander vast te leggen. In Galanins video *K'idéin yéi jeené* – Tlingit voor 'you're doing such a good job', zien we een jong kind waar allerlei liefkozende dingen tegen wordt gezegd. Er is niets anders in beeld dan het jonge kind, dat blijft lachen terwijl deze al deze lieve woordjes hoort. Het is een ontroerend beeld, als je weet dat de Tlingit, een inheems volk aan de zuidoostelijke kust van Alaska, al generaties lang wordt onderdrukt. Ook zij lijdten onder de gedwongen afschaffing van hun taal en pogingen om de toegang tot hun eigen land te ontfangen. De taal is hierdoor

stervende, maar de inheemse bevolking maakt zich hard om deze niet uit te laten sterven. Ik vraag me af: kan het jonge kind in de video al deze lieve dingen wel begrijpen - spreekt deze de taal wel? Of is alleen de handeling dat de woorden uitgesproken worden al krachtig genoeg om de taal voort te laten leven? Kortom: gaat het om het voortleven van de cultuur in zichzelf, of het voortleven van de cultuur in een nieuwe generatie? Hoe dan ook is *K'idéin yéi jeené* een simpel doch extreem krachtig geluid tegen de onderdrukking van de Tlingit: er broeit een stille opstand die niet wordt gekenmerkt door geweld, maar door de overdracht van liefde en positieve affirmatie.

Al met al is *History's Footnote* een verrassende expositie, waarin gekozen is voor individuele, prikkelende verhalen. Khanyisile Mbongwa toont een fijne selectie kunstenaars: geen *usual suspects*, maar frisse namen die afgezien van een enkeling in Nederland nog niet zo bekend zijn. In plaats van beladen thema's al te beleerend tentoon te stellen worden de pijn en het verlies die in de werken schuilgaan vanuit een positief perspectief benaderd, met een boodschap van hoop. Ik denk aan het credo van Mbongwa: 'zonder vrijheid geen liefde en zonder liefde geen vrijheid.' In de meerstemmigheid van deze

tentoonstelling komt de zoektocht naar liefde en vrijheid op bijzondere wijze tot uiting.

De expositie *History's Footnote* is van 2 oktober tot en met 28 november 2021 te zien bij Marres Huis voor Hedendaagse Cultuur Maastricht

SHARE THIS ARTICLE:
| BACK TO TOP

GERELATEERD | MEEST GELEZEN

15.08.21
De nieuwe coördinaten van het thuisgevoel - Intimate Geographies in Marres
REVIEW — Nadeche Remst

01.08.20
Van eenduidig taboe naar meervoudige fantasie: 'Yes, Please!' over erotische fantasieën in Marres
REVIEW — Linda Köke

16.01.20
Gedachtegangen laten zich niet aanlijnen - Espen Sommer Eide in Marres
REVIEW — Lena van Tijen

16.10.21
Nu in de winkel: Metropolis M nummer 5 - Fluiditeit - Mette Sterre - Chiara Fumai - Hoe neutraal is het museum?
FEATURE —

Koop nu het nieuwste nummer

BESTEL BESTEL

ABONNEER

Mail naar:
karolien [at]
metropolism.com
(€9,95 incl
verzending)

nrc

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

 Luister naar
05:42

Reportage

Cafés stromen vol, maar musea blijven leeg

Zuid-Limburg Uit begrip voor de onvrede over de lockdown mochten de horeca en de kunstinstellingen in het zuiden van Limburg zaterdag toch open. „Ik heb het erg gemist. Een mens wil ook cultureel verwend worden.”

✎ Paul van der Steen 🕒 15 januari 2022
🕒 Leestijd 3 minuten

Terras De Gouverneur aan de Boschstraat in Maastricht is gevuld.
Foto Chris Keulen

De rijen staan deze zaterdag voor de Maastrichtse terrassen en kroegen, maar niet voor de kunstinstellingen. In de Karkol, een kleine kroeg in de Stokstraat, zit het barstensvol. Buiten wachten drie vrouwen op het moment dat een plek vrijkomt en zij naar binnen mogen voor hun wijntje.

De Zuid-Limburgse burgemeesters hebben vrijdag hun begrip getoond voor „de onvrede” over de coronamaatregelen. Want volgens de bestuurders maakt „de grenslijging de situatie in Zuid-Limburg extra schrijnend.” Omdat versoepelingen uitblijven mogen horeca en cultuurinstellingen van hen deze zaterdag van 10.00 uur tot 20.00 uur open „om een signaal af te geven”.

In de culturele hoek is het echter bijna zoeken naar instellingen die van de geboden mogelijkheid gebruikmaken. Elders in de regio kan een bezoek worden gebracht aan Kasteel Hoensbroek, winnaar van de landelijke Museumprijs 2021, en aan het met Romeinse artefacten gevulde Thermenmuseum in Heerlen.

Klanten wachten tot er een plaats vrijkomt bij In de Karkol, het kleinste café van Maastricht.

Foto Chris Keulen

In Maastricht is kunstcentrum Marres één van de weinige te bezoeken gelegenheden. „Ik heb het erg gemist”, zegt Ingrid Alberti, die met haar partner door het bijne lege gebouw loopt. „We zijn hier om eindelijk weer iets te kunnen zien en ook om onze steun te betuigen. Een mens wil ook cultureel verwend worden. Hopelijk wordt alles snel weer als vanouds, ook voor onze dochter en zoon, die allebei in de kunsten werken.”

Geluidskunstenaars

In Marres is de tentoonstelling Codex Subpartum te zien en te horen. Die komt van het Muzeum Sztuki in het Poolse Lodz dat in 2019 acht geluidskunstenaars opdracht gaf om werk te maken bij bestaande kunstwerken. Productieleider Rosa van der Flier: „De werken wisselen elke week. Nu staat een portret van Joseph Beuys door Andy Warhol centraal, waarbij in alle ruimtes microtonale tuba en hoorn klinken. De opening was

op 17 december. Een dag later ging de lockdown in. Nu hebben we deze zaterdag. De expositie loopt tot 6 februari, misschien dat we daarvoor nog even open kunnen.”

Marres is deze zaterdag pas opengegaan na overleg met de kunstenaars en de medewerkers. „Iedereen moet zich er goed bij voelen”, zegt Van der Flier. Ze is hoopvol. „Wij zijn hier geen virologen of wetenschappers, maar ik heb goede hoop dat het kabinet snel zal inzien dat de cultuurwereld veilig open kan.”

Het Natuurhistorisch Museum trof afgelopen week al volop voorbereidingen om weer publiek te verwelkomen, vertelt woordvoerder Frédérique Stille. „Maar donderdag werd al duidelijk dat dat waarschijnlijk niet door kon gaan. Toen vrijdag het nieuws kwam, dat we van de burgemeester toch een dagje open mochten, besloten we daar gebruik van te maken.”

Daphne Kanzi vindt het fijn dat het weer kan. „De stad in, een winkel in kunnen, ergens even wat drinken en hier naartoe kunnen, als de jongens zeggen dat ze graag naar dino's willen gaan kijken.”

Kanzi heeft als grensbewoner de afgelopen tijd bewust geen gebruik gemaakt van de soepelere regimes in het aanpalende België en Duitsland, „omdat ik begrip kon opbrengen voor bepaalde maatregelen. Nu vind ik het wel erg scheef. Waarom winkels wel open en restaurants en musea niet?”

Kinderen in het Natuurhistorisch Museum.
Foto Chris Keulen

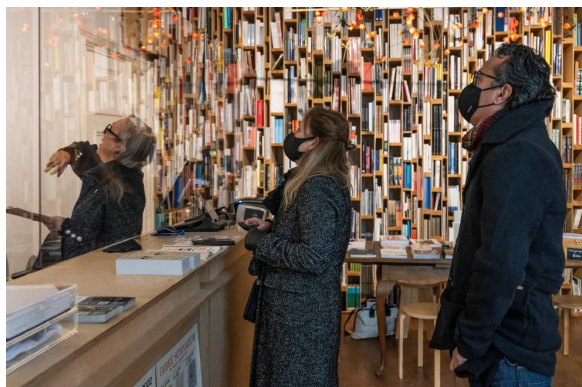
Wim Smeets, artistiek directeur van de Muziekgieterij, het Maastrichtse poppodium, vond het niet zinvol om heel even open te gaan. „Het zou voor acht uur 's avonds moeten. Normaal begint het dan pas bij ons. En je tovert niet zomaar binnen een dag een band van naam te voorschijn. Dan zou je al iets beneden je normale niveau moeten gaan programmeren.”

Livemuziek

Waarom cultuur steeds achteraan moet sluiten en livemuziek „helemaal als allerlaatste weer aan de beurt komt” kan Smeets moeilijk begrijpen. „Hugo de Jonge [voormalig minister van Volksgezondheid] zei dat je ook een dvd'tje kunt opzetten. Dan begrijp je echt niet wat onze sector met mensen kan doen. In september hebben we met een aangepast aantal toeschouwers het jaarlijkse Bruis Festival kunnen houden. Daar zag ik bezoekers bij binnenkomst in tranen uitbarsten, omdat ze eindelijk weer eens een livebandje hoorden.”

Het Bonnefantenmuseum bleef zaterdag eveneens dicht. „Even een dagje open gaat het verschil niet maken”, legt artistiek directeur Stijn Huijts uit. Hij wordt langzamerhand „moedeloos” van de situatie. „Om gezondheidsredenen tijdelijk alleen de essentiële winkels open, begrijp ik. Zoals Bertolt Brecht schreef: *'Erst kommt das Fressen, dann kommt die Moral.'* Maar nu blijkt dat daarna *das Einkaufen* komt en pas een hele tijd daarna *die Moral*. Dat leidt tot een situatie waarbij je wel naar een Ikea, maar niet naar een museum kunt. Vanuit beschavingsoogpunt, maar ook met de veiligheid die cultuurinstellingen aantoonbaar kunnen bieden, is dat niet uit te leggen.”

Huijts breekt zich ondertussen het hoofd over mogelijkheden om toch - al is het maar deels - open te kunnen. „We hebben natuurlijk een museumshop. Dat is ook een winkel. Als we daarbuiten kaartjes naast werken hangen met informatie hoe bezoekers de kunst kunnen kopen, kunnen we misschien spreken van een uitgebreide versie van de museumshop.”

Marres, huis voor hedendaagse cultuur.
Foto Chris Keulen

Een versie van dit artikel verscheen ook in [NRC Handelsblad van 17 januari 2022](#)

11. JAARREKENING

2. Balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

Bedragen in euro

2021

2020

ACTIVA**Vaste activa**

Materiële vaste activa	(1)	4.196	7.831
Totale vaste activa		4.196	7.831

Vlottende activa

Vorderingen	(2)	73.331	110.594
Liquide Middelen	(3)	247.188	185.024
Totaal vlottende activa		320.520	295.618

TOTAAL ACTIVA		324.716	303.449
----------------------	--	----------------	----------------

PASSIVA**Eigen vermogen**

	(4)		
Algemene reserve		119.450	49.087
Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling		30.000	-
Bestemmingsreserve Currents collectiebundel		15.000	-
Bestemmingsfonds OCW 2017-2020		-	49.504
Bestemmingsfonds OCW 2013-2016		-	16.405
Bestemmingsfonds Uitgestelde activiteiten		80.200	80.200
Totaal eigen vermogen		244.650	195.196

Kortlopende Schulden	(5)	80.066	108.253
----------------------	-----	--------	---------

TOTAAL PASSIVA		324.716	303.449
-----------------------	--	----------------	----------------

3. Exploitatierkening 2021

Bedragen in EUR

BATEN

	2021	OCW Begroting	2020
1 Publieksinkomsten binnenland			
2 Recette	7.336	17.500	32.604
3 Overige publieksinkomsten	2.581	5.000	2.714
4 Totale Publieksinkomsten (2+3)	9.917	22.500	35.318
5 Sponsorinkomsten	-	-	12.500
6 Vergoedingen coproductent	21.279	5.000	62.500
7 Overige directe inkomsten	17.809	2.500	7.258
8 Totaal overige directe inkomsten (5+6+7)	39.088	7.500	82.258
9 Totaal directe inkomsten (4+8)	49.005	30.000	117.576
10 Indirecte inkomsten	18.044	12.500	25.560
11 Private middelen - particulieren	3.818	2.500	2.722
12 Private middelen - private fondsen	-1.670	-	41.475
13 Totale bijdragen uit private middelen (11+12)	2.148	2.500	44.197
14 Totaal eigen inkomsten (9+10+13)	69.197	45.000	187.333
Subsidies			
15 Totaal structureel OCW	564.836	553.411	592.485
16 Totaal structureel Provincie	108.000	108.000	106.277
17 Totaal structureel Gemeente	168.407	168.407	168.407
18 Totaal structurele subsidies (15+16+17)	841.243	829.818	867.169
19 Incidentele publieke subsidies	64.648	-	85.900
20 Totaal subsidies (18+19)	905.891	829.818	953.069
TOTALE BATEN (14+20)	975.088	874.818	1.140.402

3. Exploitatierekening 2021		2021	OCW Begroting	2020
Bedragen in EUR				
LASTEN				
1	Beheerslasten materieel	211.173	221.444	200.998
2	Beheerslasten personeel	354.286	273.446	405.125
3	Beheerslasten totaal (1+2)	565.459	494.890	606.123
4	Activiteitenlasten materieel	215.539	217.000	256.891
5	Activiteitenlasten personeel	143.821	162.928	127.236
6	Activiteitenlasten totaal (4+5)	359.360	379.928	384.127
TOTALE LASTEN		924.819	874.818	990.250
7	Saldo uit gewone bedrijfsvoering (totale baten - totale lasten)	50.270	-	150.152
8	Saldo rentebaten / -lasten	-816	-	-937
EXPLOITATIERESULTAAT (7 + 8)		49.453	-	149.215
Resultaatbestemming				
	Algemene reserve	70.362		30.447
	Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling	30.000		-
	Bestemmingsreserve Currents collectiebundel	15.000		-
	Bestemmingsfonds OCW 2017-2020	-49.504		38.568
	Bestemmingsfonds OCW 2013-2016	-16.405		-
	Bestemmingsfonds Uitgestelde activiteiten	-		80.200
		49.453		149.215

PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS		Aantal	2021	OCW Begroting	2020
<i>Specificatie personeelslasten</i>			€ fte	€ fte	€ fte
1	Waarvan vast contract	6 €	254.201 3,50	€ 213.446 3,00	€ 275.247 3,60
2	Waarvan tijdelijk contract	4 €	66.973 1,49	€ 50.000 0,80	€ 103.925 1,93
3	Waarvan inhuur	€	106.685	€ 172.928	
4	Personeelslasten totaal (1+2+3)	€	427.859 4,99	€ 436.374 3,80	€ 379.172 5,53
Verdeling lasten personeel in loondienst					
	Brutolonen	€	244.337		€ 256.662
	Sociale lasten en pensioenpremies	€	65.712		€ 70.392
	Onkostenvergoedingen	€	11.125		€ -
		€	321.174		€ 327.054
<i>Vrijwilligers</i>		aantal	aantal	aantal	
5	Vrijwilligers: fte				
6	Vrijwilligers: persoon				23